

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre 10 frt. o. 6.
Félévre 5 " 50 kr.
Évnyegyedre 3 " " "
Egy hóra 1 " " "

Szerkesztői szállás:

belső számon 131. szám.

Kiadó hivatal:

középútcza Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr.
2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasenstein és Voglernél (Neuer Markt 11 szám.)
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyitási cikkek

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

1870-ki XV-dik évfolyamára.

ELŐFIZETÉSI DÍJ:

Egész évre 10 frt. o. ért.
Félévre 5 " 50 kr.
Évnyegyedre 3 " " "
Egy hóra 1 " " "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középútczai könyvkereskedésébe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, február 21. 1870.

(B.) Ma holnap élvezetlenekké válnak az országgyűlési tudósítások, mert nincs egyéb megírni való, mint az: hogy a képviselőház még mind a budget tárgyalásával foglalkozik, naponta elmondják a képviselők közül néhányan dictioikat, melyek gyakran telve vannak szép, sőt magasztos eszmékkel, de annál ritkábban foglalkoznak magával a napirenden levő kérdések gyakorlati megoldásával.

Ezt érezvén némelyek s átlátván, hogy ha ez így foly, márcziusban sem végzi be a ház a budget tárgyalását; indítványoztatott, hogy ennek befejezéséig d. e. 10 órától d. u. 4 óráig tartassanak az ülések.

Az indítványban foglalt elvet, hogy t. i. naponta 4 óra helyett 6 órát üléseznek a ház, a baloldal sem ellenezte, de azután egyik 9 től 3-ig, a másik 8 től 2-ig, s még egy harmadik 10-től 2-ig és 5-től 7-ig kívánta az üléseket tartatni, minek végtére a lett a következtése, hogy sem egyik, sem másik nem akarván engedni, megmaradt az eddig gyakorolt szokás, t. i. tartatni fognak az ülések 10 től 2-ig.

Azaz: naponta meghallgat a ház egy pár hosszú dictiót, az órák elteltnek s mondhatni észrevehetetlen csekély a haladás.

Jelenleg a munkások mozgalma került felszínre, miután a munkások az izgatások miatt Pesten elfogott kolompusukat Raspét fogságából ki akarák szabadítani, s e czéloból roham-petitióval akarták megrohanni a házat, de szándékuk a rendőrség elővigyázata következtében megbuisult.

Az ilyenmő mozgalom most mindenfelé napirenden vannak Európában, s miután Pesten sok a külföldi munkás, könnyen felizgatható csavargókra itt is találni, jóllehet nálunk oly arányban áll a munkabér az életmóddal, hogy a középszerű szorgalmu munkás is megélhet.

Németh Albert, talán csak azért, hogy bátorságot tanusíthasson, interpellálta az elnökséget, ha vajjon igaz-e, hogy a munkások miatt katonaság állított fel a képviselőház szomszédságában, mire az elnök határozottan válaszolva, hogy a házon kívül a rend fenntartása a városi kapitányság dolga, a házon belül pedig a szükségességeknek mutatkozó intézkedéseket megtenni az elnöki jogok és kötelességek közé tartozik.

Németh Albert képviselő ur, a mint látszik, nem sokat törődött azzal, mennyire tapintatlan volt felszólalása, hogy nem az a kérdés, ha vajjon a képviselő ur fél-e vagy nem, hanem az, hogy az indokolatlan munkásmozgalom nálunk gyökeret ne verjenek.

Vajjon megdöntötték-e azon urak, kik a békes munkásokat felizgatták, hogy ha annyira menne a dolog, hogy ha némely munkakereső egyéneket hazájokba vissza kellene utasítani, az illetőket legjobb kenyérről fosztják meg, mert sehol sem áll a munkabér az életmi szerekkel szemben oly kedvező arányban, mint Magyarországon.

Vagy talán némelyek nem tekintve az ilyen munkásoknak ez esetben bekövetkehető nyomorát, ez áron is jogosítva hiszik magokat izgatásaik folytatására?

Legyenek jól beosztott és felszerelt törvényszékeink.

Az erdélyi részeken szervezendő 25 társas törvényszék, ha tekintetbe vesszük a felállítandó járásbíróságok le nem alkudható létszámát, s a valódi munkaerő és szakképzettség bőségének hiányát, végre, a bírák lehető jó fizetését—aligha rem lesz sok.

A járásbíróságok felállítása, személyes felelőségük, czélszerű hatáskörük és könnyen hozzáférhetőségüknek fogva elegendő

segédszemélyzettel az igazságszolgáltatásra nézve előnyös és ki nem pótolható intézmény lesz; mert egyuttal a kilitásba helyezett békebírói intézményt is több itt fel nem sorolható okoknál fogva még sok évekig fogja pótolni; tehát a járásbíróságok számát a személy- és vagyonbátorság veszélyeztetése nélkül kevesbiteni lehetetlen.

Habár általánosan elősmert igazság, hogy az utóbbi időkben az ifju nemzedék tulajdonképpen a jogi pályán képezte magát; hogy a forradalom előtti generatióban még jeles és munkaképes táblabírák találhatók; végre, hogy az ügyvédi karban is sok elméletileg és gyakorlatilag kiképzett jogász van, prokátor-nemzet létünkre szomorúan kell azt bevallanunk, hogy a valódi szakképzettség, azaz: elméletileg és gyakorlatilag kiművelt munkaerőben szegények vagyunk. A mai igazságszolgáltatás az egymást hol önként, hol erőszakosan követett törvények, provisoriumok és pórtredeklet uralma alatt összebonyolodott; a jogviszonyok alapos megbirálásánál kimerítő, csaknem egy emberi élet tanulmányát képező jogi ösmereteket feltételez, és mert (ne ámtitsuk magunkat!) a nép ingadozó jogérzetét és az állam súlydező hitelét megmenteni, s jövőben a codificatiót életbeléptetni, oly munkaerőt igényel, melyet sem az ifjuság, sem a táblabírák, sem az ügyvédek együttes osztályából elegendőleg nem merithetni.

Az újabb nemzedék, habár kétségtelen, hogy e téren a jövő kizárólag az övé, elméletileg bárminő jelesen tanulmányozott, praxis, emberismeret, élettapasztalat és megállapodott jogi öntudat hiányában a kivánt munkaerőt egyelőre ki nem állithatja.

A táblabírói karból nem kerül ki a kellő létszám, bizonyítja ezt a 67-iki választásoknál tényleg alkalmazásba vett „belejárás” theoriájának megbukása.

Az ügyvédek tagadhatlanul legtöbb szakképzett egyént adhatnak, ha jól fognak fizettetni, mivel csupa hazafiságból nem kivánhatni fölök, hogy jövedelmes állásukat egy sovány hivatalért elhagyják. Azonban itt arra is ügyelni kell, nehogy üzleti szelleme üljön be a bírói székekre.

A bírák leendő fizetésénél hiru dolog Angliára utalni, hol a sajátságosan rendezett igazságszolgáltatás, a virágzó békebírói intézménnyel karöltve, a forgalom óriási nagysága daczára, aránylag kevés munkaerőt igényel; azt hiszem, e tekintetben kizárólag hazai szempontból kell kiindulni, már csak azért is, mert az eredmény egyenesen saját erszényünkre nehezül.

Az államháztartásban először a szükséglet és csak azután állithatván meg a fedezet, talán nem lesz fölösleges egy bírónak az erdélyi viszonyokból kifolyó egy évi mulhatlan szükségleteit összeállítani.

Az államnak nem érdeke, az egyéneknek nem lehet célja a nötlenség, ezért alapul egy állandóan kinevezett és megnősült bírói szükségleteit vehetjük, még pedig a kisebb és olcsóbb városokban; ez pedig következőkben sorolható elő: 1) a házadó felemelése miatt egy 3 szóbából álló szállás évi bér 200 frt; 2) a vasúti építkezés és forgalom miatt egy évi faszükséglet 200 frt; 3) ugyanazon okokból a munkabér emelkedése folytán cselédbér 150 frt; 4) egy évi ruházat 400 frt; 5) egy évi élelem 500 frt; 6) könyvek és szaklapokra az önképzés érdekében 50 frt, összes nélkülözhetetlen kiadás egy évre 1,500 frt o. é.

A betegségek, gyermekek nevelése és biztosítása, s az egyén jogosult élvezete, a társadalmi állásából okvetlen kifolyó és előre ki nem számítható kiadások fedezete e számitásból kihagyatott; miután pedig a bírói feyelemileg a nyilvános életből és minden más jövedelemforrástól elzáratik, ebbeli igényei annyira jogosultak lesznek, hogy azokat lehetőleg figyelembe venni és öt anyagi gondoktól ment helyzetbe tenni okvetlen szükséges lesz, különben a kitűzött cél az igazságszolgáltatás czélszerű reformja el nem éretik.

Az eddigiekből kiténik, hogy sok társas törvényszék felállításával a kevés munkaerő szétforgácsoltatik; a törvényszékek tekintélye megrendül és az igazságszolgáltatás tökéletesítése kétséges marad; kiténik, hogy a bírák kellőleg fizethetők nem lesznek, és

ez esetben nem csak hogy szakértő egyént nem lehet az új pályára megnyerni, hanem valószínűleg a már létezők is hálásabb térre fognak menekülni.

A törvényhozásnak, mielőtt határoz, komoly feladata a dolgot jól megvizsgálni és fontolni, nehogy a particularismus, az egyes választó-kerületek téves jutalmazása, az önzés és egyéb motívumok a közérdek romjain érvényre emelkedjenek.

Legyenek tehát inkább kevesebb, de jól beosztott és felszerelt törvényszékeink!
T. A.

Pest, február 22. 1870.

(r. l.) Ö Felsége a király és királynő ma délután 4 óra felé érkeztek Buda-Pestre.

Az udvari bál, melyet még decemberben jeleztem, csakugyan megtartatik, és pedig febr. 24-diké s igen nagy mérvben, a polgári vendégeken kívül a katonaság is nagy számmal leendő képviselve. E napokban küldetett szét táviratilag a tábornoki parancs, melynek fogva minden az országban elhelyezett csapatok, valamint oly katonai intézetek, melyeknél tisztet alkalmazvák, tánczosokul a kapitányoktól lefelé két tisztet küldendek e bálra, a kik belépti jegyeiket a hadiparancsnokság irodájában veszik át, és — természetesen — saját költségekön utaznak.

Ö felsége a királynő, legközelebb pompás magyar négyes fogatot rendelt meg, melynek minden alkatrésze, kocsi, szerszám sat. itt készült, a kocsi ruhája is magyaros lesz. A királyi palota cselédsége már legközelebb általánve egészen magyar öltözetet nyerend, mely újítást bizonyára minden magyar ember tödvözölni fog.

Ugy látszik, hogy a határörvidék iránt legközelebb Bécsben folyt értekezletek eredményét, forrásunk is idő előtt tüntette fel azon kedvező szinben, melyet jelezünk.

Ujabb tudósítások szerint éppen nem aratott sikert a hosszas tanácskozás, mert a Lajthántúli miniszterek egy része makacsul ragaszkodott követeléseibe, minél fogva félbeszakadtak a tárgyalások, de — remélhetőleg — nemsokára ismét megkezdetnek.

Addig — azt hiszik — lemond majd jogosulatlan oppositójáról Herbst is, a ki eddig leginkább ellenszolgált a magyar igényeknek.

Vajha e prognosticon is ne nyugodnék optimistikus alapon, és megoldatnék valahára a fontos kérdés, melynek mielőbbi tisztábazatala nemcsak Magyarországnak, hanem a Lajthán tui népeknek is szoros érdekben áll.

A dohányegydarúság tárgyában kiküldött enquete albizottmánya tegnap este tartott Wodianer Albert k. tanácsos elnökle alatt ülést.

Mindjárt kezdetben heves vita fejlődött ki az iránt, nem volna-e czélszerű a dohánymonopoliumot elvenni a pénzügyminiszterium köréből, és a kereskedelmi miniszterium körébe átteni?

Franciaországban, a hol annak idején szintén fölmerült e kérdés, azon — nálunk is nyilvánult — nézet emelkedett érvényre, mikép a dohánymonopolium, mint a legfontosabb adó forrás a pénzügyminiszterium körébe tartozik.

Ezen okból, különösen pedig azért, mert e kérdés nem tartozik az enquete köréhez, a vita folytatása félbeszakított.

Az albizottság ezek után a dohánymonopolium tömérék részletével foglalkozott.

Eddig abban történt megállapodás, hogy oly intézkedések tétessenek, melyek szerint az exportra termelt dohányt ne kényszeritessenek az illetők már január 31-dikén beadni, továbbá, hogy a csekélyebb minőségű dohány ára mérsékelten leszálltassék, ellenben a finomabb minőségű, melyhez tartozik különösen a szivarkészítéshez vásárolt dohány nemek fölemeltessék.

Ez szintén oly fontos nemzetgazdasági kérdés, melynek végleges megoldása hasonlóképen nemcsak kívánatos, de mulhatlanul szükséges is.

A honvéd-menházra az általános pénzhiány mellett is szépen gyűlnek az adakozások.

Szombaton délután, Ivánka Imre elnökle alatt tartott ülésben, Vidats János azon örvendtes jelenést tette, mikép az eddigi aláírások, ambar az iver még nem érkeztek be a vidékről, 60—70,000 frtra rugnak.

Ezen öszeg bizonyára napról napra fog szaporodni, mert a nemzet nem lehet hálátlan azok iránt, a kik vértök ontották érte.

Pest, febr. 22. 1870.

(B.) Ma ujbl szóba hozatott a Raspe-féle ügy, ugyanis a szélsőbal részéről interpellatott a

belügyminiszter, ha valjon igaz-e, hogy Raspe elfogatott s egy a Lajthán túl hozott ítélet nyomán ki fog adatni.

En Raspe-ről annyit tudok, hogy ő itt mint külföldi izgató elfogatott, mi fog vele történni, nem tudom; a miniszteriumnak kötelessége a belbeker felett örködni s felteszem róla, hogy interpellatiónk által nem fogja magát visszariasztatni attól, hogy megtegye mind azt, a mi szükséges, hogy a közcesend fenntartásáról felelhessen.

A szedők sem álltak el eddigi szándékoktól, s tegnapi gyűlésükben külföldi levelek olvastattak fel, melyben kitartásra intettek.

Az országgyűlés a cultusminiszter költségvetése feletti általános vitát ma sem fejezte be.

Ha tegnap elfogadta volna a ház a naponkénti 6 órai tanácskozást, alkalmasint már tegnap befejezetett volna a tárgy; mert már kezdtek volt lemondani az egyes szónokok, míg ma új erővel fogtak hozzá legtöbbyire a tárghyhoz nem tartozó szónoklatokhoz.

Ha elfogadattott volna a 6 órai munka, ma már a részletek egyrésze is túl lenne a ház.

Igy azonban ki lehet számítani, hogy a rendszer órákon alig lesz képes a ház a budget tárgyalását ápril első felében elvégezni; azután következnek az 1871. budget. Majd a nyári mezimunka szölija haza a képviselőket, s így az ország gyűlése kizárólag budget-bizottságává válik. Mégis zokon vette az „Ellenőr” a 10—4 ig tartó gyűlések indítványozását, azt mondja: ez indítványt aristocrata tette, ki öt óraker ebédet, s ezen idejével nem tudja mit csináljon.

Pest, február 20. 1870.

(r. l.) Mivel szokták a tulsó oldalon általánve vádolni az országgyűlési többséget? Mit lobbantának minden — hajánál fogva előrántott — alkalommal szemére?

Azt, hogy vakon engedelmessékedik a kormányoknak.

Hogy vakon engedi magát vezettetni a párt vezére, Deák Ferencz által.

Es legközelebb mit állított egy ellenzéki lap?

Azt, mikép a párt elgyöngüléseinek körjelei egymásután nyilvánulnak a sajtóban, és értekezleteken, sőt, hogy most már az országgházban is erős támadásokat intéznek kiváló jobboldali tagok a kormány ellen.

Melyik való a két állítás közül?
Mert mindkettő — miután homlokegyenest ellenkeznek egymással — nem lehet való.

Hogyan férhet meg e két állítás egymás mellett?

A vakon engedelmessékedő nem szokott támadásokat intézni az ellen, kinek engedelmes szolgálja.

Es megfordítva: az, a ki megtámadásokat intéz, nem engedelmessékedik vakon.

En ugy ismerem a többség értekezleteit, mint melyekben ráerőszakolásból, — miként a tulsó oldalon nevezni szeretik — terrorismusból csak valamicskét is észrevenni eddig nem lehetett.

Bátran, férfiasan kimondja mindenki véleményét, habár az a kormány nézetével ellenkezik is, mert politikájában nem személyes sympathiák, hanem meggyőződés vezérli.

Valóban kíváncsi vagyok, vajjon, ha a baloldal kormányra vergődik — mi ugy hiszem nem egyhamar fog bekövetkezni — pártfegyelem tekintetéből enged-e majd annyi vélemény szabadságot tagjainak, mint most a Deák-párt?

Csak egyre emlékezzenek önök — többi között — vissza.

A mult országgyűlés vége felé arról volt szó, hogy a képviselők mandatumának tartama három évről — ha jól emlékezem — öt évre fölemeltessék, mire nézne a miniszterium előterjesztést is tön a jobboldalak.

Es mit cselekedett ezen vak engedelmességgel, szolgálással vádolt Deák-párt?

A fenforgó körülmények szigoru tekintetéből indultán ki, és károsnak tartván a mandatum tervezett javaslatának törvénynyé emeltetését, azt határozottan visszautasította, minél fogva nem is került országgyűlési tárgyalás alá.

Vagy azt nevezik az ellenzék vak engedelmességgnek, midőn bizonyos elvi kérdésekben — miként mondani szokás — egy kalap alá vonatnak az eltérő nézetek, melyek nem annyira a lényeg, mint mellékes, alárendelt jellemű dolgok irányában nyilvánultak?

E még nem vak engedelmesség.

Csak pártfegyelem, a mely azt parancsolja, hogy oly kérdésekben, melyekben numerico is kell imponálni, a fölveknak mindig alárendeltességek az ugynevezett minutiák.

Mi éppen abban látjuk a jobboldal politikai életerejének jelét, abban találjuk életképességének hatalmas garanciáját, hogy tagjai a sajtóban és értekezletben úgy, mint nyilvános ügyekben, még a kormánytól szemközti is kimondják nézetüket.

Addig, míg ily önálló többség határoz az ország sorsa fölött, a hazát féltetni legkisebb okunk sincs.

Belügy.

A Királyföldön, mint a „S. B.“ értesül, 6 törvényszék állíttaték fel és pedig a) Nagyszébenben 5 egyesbírással; b) Szászvárosban 2 egyesbírással; c) Medgyesen 4 egyesbírással; d) Segesvárt 4 egyesbírással; e) Brassóban 2 egyesbírással és f) Beszterczén 3 egyesbírással, melyek egyikét a jelenleg Kolozs megyében lévő tekei képezte. A szászsebesiek e beosztás által magokat sértve érzésvén, egy küldöttséget indítottak Pestre, kieszközölendőt, hogy Szászsebes is törvényszék székhelyéül szolgáljon.

A határőrvidék kérdésében a „P. Lloyd“ megcáfolja a „Tagespresse“ általunk is említett értesülését, a kiegyezés létrejöttéről; jelentvén, hogy a dolog pénzügyi oldalát illetően megegyezés egyáltalán nem jött létre. A nehézségek osztrák részről támasztattak, követelvény Magyarországotól quótája felemelését. E jelentés alaposságán kétkedni semmi ok sincs, azonban, mint a „P. N.“ megjegyzi, e tények a határőrvidék polgárosítását fel nem tartoztatják. Gr. Andrássy miniszterelnök e tárgyban még mindig Bécsben időzik.

A dohány monopólium ügyében alakult bizottság által a b. Wodianer Albert elnökléte alatt kiküldött szűkebb bizottság már elkészítette munkáját, s közelebről a nagy bizottság teljes ülésében elé fogja terjeszteni. A majd előterjesztett munkát főbb pontjait annak idejében közölni fogjuk.

A Deákpart f. hó 20-án tartott értekezletén többi közt szóba hozatván a kataszter ügy és a választási törvény, a kormány az értekezleten jelen volt tagjai kijelenték, hogy mind a két tárgyat illetően annak idejében előterjesztendő törvényjavaslatok vannak készülőben.

A magyar sorsjegy kölcsön ügyében följegyeztük még, hogy a kölcsöntvállaló konszorciumba legközelebb a Rotschild-ház is belépett, s így a konszorciumnak tagjai: a Bankverein, a leszámítoló bank, a földhitel intézet és a Rotschild-ház, melynek hozzájárulása nem kevésbé biztosítja a pénzügyi operatio sikerét. A lánczid megváltása — ha a törvényhozás a kölcsönt helyben hagyja — bizonyos.

A magyar kir. mérnök-egylet f. hó 20-án tartotta évi közgyűlését, midőn a titkári jelentésből kitűnt, hogy az egyletnek 943 tagja van, 11 szakülésen 16 felolvasás tartott és 1950 frtet költött könyvtára gyarapítására. Szünyegen lévén új tisztviselők választása is, elnöknek ismét Hollán Ernő választott meg 65 szavazattal 60 ellenében.

Összeállítja a gazdasági tanintézetek számát a „G. L.“ Lajthán innen és túl, mely összeállításból kitetszik, mily hátra vagyunk még e tekintetben a birodalom tulsó felétől. Míg ugyanis ott 34 ilyen intézet van, addig nálunk alig akad meg 9 és pedig 3 földmives iskola, 1 közép gazd. tanintézet, 3 felsőbb gazd. tanintézet,

2 borászati iskola és egy gazd. tanszék a budai műegyetemnél.

A konszultusi enquette febr. 19-iki ülésén indítványoztatott, hogy Adenben (a vörös tengeren) egy állami ügynökség állíttassék fel. Erre nézve javaslat előterjesztését ígérte a keresk. ministerium képviselője Depretis, mivel az enquette megegyezett. Beust gróf kérde, ha nem volna-e jó a konstantinápolyi gyarmaton egy kereskedelmi kamrát állítani; ez élénk vitát keltett mi azzal végződött, hogy a kamra felállítására nem szükséges ugyan, de ott hol a magyar osztrák alattvalók nagyobb számmal vannak, kívánatos, hogy azok magok közül bizonyos számú keresk. tanácsosokat válasszanak. Végül általános kifejezést nyert azon ohaj, hogy minél előbb kerüljön a törvényhozások elé törvény a tengeri jogról, s adassék ki a konszultusok tarifája.

Eötvös József báró beszéde

(a képv. ház febr. 17-iki ülésében.)

T. ház! Annyi tárgy hozatott fel az eddig folytatott vitaközlések folyamában, hogy alig fogja valaki követelhetni, hogy mindezekre kimerítőleg feleljek; csak néhány észrevételre érzem magamat felhiva válaszolni, különösen azokra, melyek a tegnapi napon a discussió alkalmával tétettek. (Halljuk! halljuk!)

Komárom városa t. képviselője beszéde kezdetén bocsánatot kért a háztól, hogy oly tárgyat hoz szünyegre, mely szorosán véve nem a discussió tárgyát képezi, de mely arra a legnagyobb befolyással bír, és ez alatt az autonómiát értette.

Én nem csak osztom t. barátom nézetét, sőt tovább megyek s azt hiszem, hogy az autonómia azon kérdésekre, melyeket tárgyalunk, nem csak fontos befolyással bír, hanem azoknak sarkkövét képezi, és hogy a mennyiben t. barátom és én köztem egyes kérdésekre nézve, a mint látszik, ezen vélemény különbségnek alapja éppen azon egészen különböző nézetben található, melyben Komárom városa t. képviselője, és én az autonómia kérdésére nézve vagyunk.

T. barátom az autonómiát oly valaminek tekintti, mi tán egyhamar léteülni nem fog, és minek még akkor is, ha léteülni, különösen üülni nincs okunk.

Komárom város igen tisztelt képviselőjének nézete szerint azon egyházi autonóm tanács, habár abban a katolikus világi többséggel fogadják is birni, mindig a hierarchiának befolyása alatt marad, és azért a hierarchia érdekében fog működni.

Én ellenkezőleg vagyok meggyőződve és az autonómia megalapításában egy új erős támaszát látom nem a hierarchiának, hanem hazánk alkotmányos létének és szabadságának. (Helyeslés jobbfelől) Mily okok bírhatták Komárom város t. képviselőjét azon meggyőződésre, hogy Magyarország világi katolikusai a szabadság élvezetére képtelenek, azt én nem tudom. (Élénk helyeslés jobbfelől) Én részéről saját véleményem támogatására hivatkozom az egész világ példájára, hol minden egyházak azon arányban, a melyben szabadok, az alkotmányos szabadság támaszai; hivatkozom saját hazánk történetére, hol azon vallásfelekezetek, melyek teljes autonómiával bírtak, az alkotmányt nem csak nem veszélyeztették, hanem a szabadság erős támaszai voltak; (Helyeslés.) hivatkozom végre ezen nézetem támogatására a dol-

előmunkálatokat; apróra kikutatták a hajó fekvését s a hajónyilatokon átvonták a láncokat. Midőn ez utóbbi legterhebb feladat meg volt oldva, megkezdék az emelés műveletét. A csavarorsók forgatására 250 munkás alkalmaztatott. Üzenjelre dolgoztak; hat óra múlva a hullámok tetején jelent meg a „Farkas“ s diadallal vitetett be a belfasti kikötőbe.

Vajjon Gowen ezredes Vigoban ily terv szerint látandó a munkához, még nincs megállapítva. A mint előre bocsátók, ki fogja kötni, hogy mindenik hajónál a viszonyokhoz leginkább alkalmas rendszert alkalmazhassa. Bizonyos, hogy ő már emelt ki elsüllyedt hajókat, ép ezért igyekezett a vigo-i vállalat is őt meggyerni. A t. olvasók emlékezhettek a krimi hadjárat kezdete korából arra, hogy 1854. szept. 23-kán három nappal az almai csata előtt és három nappal az angol sereg megérkezése után a balaklawai magaslatokra — Mentchikoff herceg azon merész eszme kivételére határozta el magát, hogy a sebastopoli kikötő előtt orosz hadihajókat állíttatott sorba s megfúrta az azokat — elstlyeszté. E látszólag elstlyett és soha eddig nem gyakorolt eljárás teljesen megfelelt a célznak; mert angol- és Franciaország pompás hajóhadai, a hadjárati egész folyamata alatt, nem valának képesek a kikötőbe behatolni, sőt az erődtől sem közelíthették meg annyira, hogy sikeresen lövelhessék. Midőn azután az oroszok 1856. szept. 8-kán Sebastopol déli erődéből az északi várakosokba vonultak vissza, a kikötőben lévő minden hajót elsüllyesztették, nehogy az ellenség kezébe kerüljenek. Így azután a sebastopoli derék kikötő használhatatlanná vált, az elstlyesztett hajók miatt. Itt történt azután az, hogy Gowen ezredes találékony eszéről a hajók kiemelése által tanúságot tett.

gok jelen állására. Én részéről a katolikus vallás teljes autonómiáját hazánk jelen alkotmányos állása szükséges következményének tekintem.

Az állam az egyház közti viszonyok meghatározásában csak két rendszert lehet követni alkotmányos országban, hol az egyenlőség elvéből kell kiindulni mindenben. Vagy azt, hogy az állam egyenlő befolyást gyakorol minden felekezetre; vagy azt, hogy minden felekezetek tökéletesen szabadok. (Helyeslés) Az első rendszernek is vannak barátai és ezen rendszert azon elvek következtében, melyek 1789-ben Franciaországban felállíttattak, soká az egyetlen helyes és valószínűs alkotmányos rendszernek tartották. A másik rendszer a szabadság rendszere, melyet Amerikában látunk, melyet látunk Svájcban, és mely napjainkban azon arányban, melyben a való szabadság gyökeret ver, gyökeret fog verni a világ minden országaiban (Igaz!)

Mert kérdelem én: fentartható-e oly állapot, hogy egy alkotmányos országban a polgároknak nagy része egyházi dolgokra nézve tökéletesen független legyen, egy felekezet pedig ezen szabadságot ne bírja? Ez más szavakkal nem egyéb, mint hogy egy ily országban vagy egy államvallás létezik, vagy pedig egy elyomott vallás, a mi mind kettő, alkotmányos országban, lehetetlen. (Helyeslés) És ezért én az autonómia felállítását jelen viszonyaink között szükségesnek, sőt elkerülhetetlennek tartom, és én, ki magam is catholicus vagyok, meg vagyok győződve arról, hogy catholicus polgárai e hazának autonóm jogaikkal ép úgy, ép oly jól fognak élni, mint éltek azok, a kik az autonómiát századokig bírták. Azon gondolat, hogy hazánkban a francia rendszer hozzuk be, azaz minden felekezetet az államnak vesszünk alá, valóságilag lehetetlennek tartom; mert egy ily országban, hol a szabadság egy rész által élveztetett, a XIX. században a szabadság kiterjed a többiekre is, és nem az elyomás azon kevesekre (Helyeslés jobbfelől).

Én tehát részéről a mi az autonómia kérdését illeti, az autonómia megalapítását nem csak szükségesnek tartom, hanem benne látom alkotmányunknak újabb garanciáját. Mert az alkotmányunk valóságos garanciája fekszik abban, hogy a szabadság elve kiterjedjen mindenre, hogy senki sehol ne találjon oly kört, hol magát szabadnak és hozzászólásra jogosítottnak ne érezhesse (Helyeslés.)

Miután ezen autonómiára nézve nézeteim t. barátom nézeteitől annyira eltérnek, eltérnek azon veszélyekre nézve is, melyeket tegnapi beszédében, mint az autonómia következtét jelezett, t. i. más nézetem van azon veszélyekre nézve, melyek abból következnek, hogy ha a catholicusok autonóm testülete a cath. iskolákra befolyást gyakorolna. — T. barátom azt mondá, hogy barátja ugyan a községi iskoláknak, és abban tökéletesen egyetértünk, de elfogadja azon elvet, hogy a községi iskolák felekezeti legyenek. (Felkiáltások balfelől: Nem azt mondta. Jobbról: De azt mondta!) Fel fogom szavait olvasni. (Olvas) „Hogy a szervezendő cath. egyháztanácsok kezelősök alá vegyék, intézkedéseik körébe vonják a templomokat, és egyház-községeknak vagyonát s azon alapítványokat, a melyek egyenesen vallási és egyházi célokra vannak rendelve, ez ellen nincs észrevételem, azt helyesnek tartom magam is, habár az elemi oktatást első sorban községiügynek és kötelességnek tekintvén, a községi községi elemi iskolák feltétlen pártolója vagyok, nem szólok mégis az ellen sem, hogy

„Midőn én Sebastopolban az elstlyesztett orosz flottát a mélységből kiemeltem — mondja ő — oly nehézségek nem csakoly számával kelle kitámadnom, a melyeket alig lehetne túlbecsülni. Mégis működésem a legteljesebb siker követte, mert 70 különböző nagyságu hajót emeltem ki és tisztítottam meg, melyek közül némelyik ma ismét tengeren használtatik.“ Összehasonlítván Vigot Sebastopolal, így folytatja: „A vigo-i öbölben tett kutatásaim iszapos feneket jeleznek, a melybe a gályák minfegy felerészben vannak beüllyedve. Ha ezt össze hasonlítom a 20 láb magas iszapagyag, kagyló és fenyő réteggel, mely a sebastopoli flotta hajóit környezé, — akkor e vállalat eredményéhez vérmes reményeket köökök. Itt nincs nyílt kikötő, mint Sebastopolban, mert a kis öböl, melyben a gályák fekszenek, teljesen szárazföld környezeti, úgy, hogy a munka bármelyik időszakban kivethető.“ Nemsokára látni fogjuk, vajjon Neptun hajlandó e kiadni ama kincset, melyet 167 év óta tart birodalmában — a tenger fenekén.

Egy második tenger alatti vállalat is veszi igénybe a jelenkor figyelmét. Itt az elstlyedt kincs kisebb értékű s az esemény, mely a katasztrófát előidézte, egy századdal később történt. A tényállítás ez. 1799-ben, midőn Holland és Franciaország egymás ellen harcoltak s az angol kormány a hollandokat pénzzel és emberekkel segítette, a „Lutine“ angol kir. hajó nagy pénzösszeggel indult útra. Csupán az arany pénz s a kormány ezüst-rudjai másfél millió értékkel bírtak; e felett az oraniai herceg korona ékszerei is, melyeket Ruedel és Bridge ép akkor tettek volt új foglalatba — a hajón voltak. Magánosok ezüst-rudjai s nagy tömeg arczikkek a hajó és rakománya értékét röp-pant összegre emelték. Több adat szól arról, hogy

ott, hol a községi elemi iskola ez időszert nem állíttathatik fel, a katolikus felekezeti elemi iskolák feltámasztása az illető egyház-tanácsoknak adassék át.“ (Balról felkiáltás: Hol van az, a mit mondt! Zaj. Halljunk!) Tehát a községi, azaz elemi iskolára nézve legalább elvben a lehetőséget nem tagadja t. barátom, hogy ezek felekezeti legyenek és maradjanak. Egyébiránt a felsőbb tanintézetekre nézve a felekezetiiséget minden feltétel alatt helytelennek tartja és nem alkalmazhatónak, előadván azon veszélyeket, a melyek bekövetkeznének, ha az összes cath. fiatalok az egyházférfiak és a jezsuiták nevelésére bízották (Ugy van! balról) Nézetem szerint e kérdés eldöntése attól függ, vajjon a t. ház az oktatási szabadságnak elvét a felsőbb tanintézeteknél meg fogja-e szüntetni, vagy nem; mi iránt akkor fog a t. ház nyilatkozni, ha majd a felsőbb tanintézetekről szóló tjavaslatot — remélem legközelebb — a ház asztalára lehozom.

Azonban én részéről azon elvet, a melyet t. barátom már biztossan felállított, hogy itt hazánkban a felsőbb tanintézeteknél az oktatási szabadság elve ne alkalmaztassék, hogy minden felsőbb tanintézetek, ide érve a közép-iskolákat s akademiákat, melyek eddig a felekezetek vezetése alatt álltak, szüntessenek meg, és tisztán és kizárólag állami iskolák állíttassanak fel, én erre nézve t. barátom nézetét nem osztom, mert én részéről a közoktatásnak jobb elvét, mint a szabadságot, nem ismerem. (Élénk helyeslés.)

Ha valaki attól fél, hogy cath. fiatalságunk kizárólag egyházférfiak, vagy éppen jezsuiták által fog neveltetni, az ellen biztosabb óvszer mint az oktatási szabadság, nem létezik, (Igaz!) és én e részben meg vagyok győződve, talán szerénytelenség, hanem én meg vagyok győződve arról, hogy a t. háznak nagy többsége velem e részben egy véleményben van (Ugy van! jobb felől) és nyilatkozni fog minden monopólium ellen a felsőbb tanintézetekben és a népiskolákban, gyakoroltassék az bárki által, mert minden monopólium az oktatás terén meggyőződéseim szerint káros, a mire nézve nem szükséges más, mint hogy hivatkozzam Franciaország példájára, a mely nagy eszközeivel, a mikkel bír, roppant és jól szervezett központi kormányzatával a közoktatás mezején soha sem emelkedett oda, a hol más nemzeteket látunk, melyeknél a teljes oktatási szabadság életbe léptetett.

Erre nézve tehát ismét nem vagyunk egy véleményben.

A mi az alapokat illeti, (Halljuk!) a melyeknek a catholicus autonómia által leendő kezelését Komárom városa t. képviselője fél, én részéről nagy figyelemmel hallgattam beszédét, gondolkodtam felette s elolvastam ma újra, de azt abból kivenni nem tudtam, mi bírhatta t. képviselő társamat azon állításra, hogy a cultusminister szándéka ezen alapokat a ház minden megkérdésére nélkül egyszerűen átadni. — Tisztelt barátom igen kegyesen nyilatkozott az én alkotmányos érzületemről; remélem, nem adtam okot arra, hogy akár alkotmányos érzületemen, akár azon kételkedhetnék valaki, hogy az alkotmányosság első alapfeltételeit és kötelességeit ismerjem. — Kérdelem már most miután az alapoknak kezelése az 1848. III. t. által a ministeriumnak adatott át, érezheti-e magát bármely ministerium, ha alkotmányos érzülete nem is volna elég erős, érezheti-e magát bármely ministerium feljogosítva arra, hogy egy neki törvény által adatott alapot valakinek átadjon új törvény felhatalmazása nélkül? hogy tehát ezen alapok átadása iránt kétségkívül első helyen a ház, végkép pedig a

lehetet 3 millió font sterling érték rajta. A „Lutine“ nek a Zuyder-tóra kelle mennie; de a holland partokon roppant zivatar érte el, mely, Vieland és Terschelling szigetek közt, zátonyra veté, hol megfeneklett. A körülmények olyannyira gátolták a mentést, hogy a 200-ra menő személyzet csaknem egy lábíg odaveszett. A kincs a tenger fenekére süllyedt, és mi lett belőle?

A hajótörés után két évig nem tettek kísérletet a hajó kiemelésére; de később e célból egy angol társulat alakult s szerződésre lépett a hollandi kormányval, mely szerint ez utóbbi felét kapná a megmentendő vagyonnak. Több éven át, az akkor ismert eszközökkel, különösen a buvárharanggal 150,000 font sterlingnyi összeg emeltetett ki, mi a társaság a hollandi kormányval megosztott. Az angol kormány, kié volt az elsüllyedt érték nagy része, nem támasztott erre igényeket; de az angol biztosító-társulatok, melyek a hajótörés által súlyosan károsodtak volt, követelték a kihalászott kincs egy részét. Holland sokáig vonakodott e követelésnek helyet adni; de végre engedett s az angol társulatok nevében fellépő Lloyd-nak fizetett 20,000 fontot. Ez összeg kamatozóvá tértetvén, a társulatok a kamat hasznát újabb kiserletekre szánták.

Most már a kamatok annyira szaporodtak, hogy a munkához lehet látni. A Lloyd bizottsága vezeti azt, s valószínűleg megegyezett a hollandi kormányval, hogyan osszák meg a kibúvárlandó értéket. A nyár van a vállalat kivitelére szánva; vajjon a buvárharang mellett használni fogják-e az általunk ismertett buvárkészüléket is. A községe nem szólíttatott fel részvényaláírásra, s így a részvényező néző szerepét játszandja. E—.

TÁRCZA.

Kincsásás a tengerben.

II.

Hogyan fog Gowen ezredes eljárni, természetesen attól függ, milyen állapotban találndja az egyes hajókat. Most gyakorlati tapasztalatokból tudják, hogy egész hajótesteket ki lehet emelni a tenger fenekéről; ép úgy ismerik azon módot, hogyan képes a buvár elsüllyedt hajókból értékes tárgyakat kihalászni. Az első célra úszó talpakat alkalmaztak, különböző módon. E részben érdekes kísérlet történt a mult. évben Egy vas postahajó, a „Farkas“, Belfast Lough-nál összeültetéses következtében megfeneklett, s 40 lábnyira merült a vízbe. A megmentésére adott tervek közül következő találtatott legelőnyösebbnek. Léggel töltött, vízmentes tonnák, melyeket deszkákkal padoltak be — tutajot készítettek, s e tutajot négy részre oszták, úgy, hogy az elsüllyedt hajó mindenik oldalához kettő-kettő állítottak. E részeket erős gerendázat kapcsolá össze egyetlen tutajjává, mely 850 tonna úszerelő birt, a mi a bemezölt hajó súlyát felülmúlta. Mintán a „Farkas“ 8 lábnyira iszapban fekvő, nem lehetett a hajótörés alatt láncokat átvonni s azokat körüle fonni, mint azt hajók kiemelésénél máskor tenni szokták. E helyett, a hajótest oldalnyílásain húztak láncokat keresztül, mindkét oldalán mintegy ötvenet. Volt tehát 50 lánc, melyekkel oly módon emelték a hajót, hogy a tutajra 50 csavarorsót állítottak s ezek mindegyikére egy-egy láncvéget erősítettek meg. Minden lánc birt 25 tonna terhet emelni. Buvárok végeztek az

törvényhozás fog határozni, az nézetem szerint oly világos, hogy nem foghatom meg, hogyan kételkedhet valaki azon. És vajon melyek azon okok, melyek felhúzzák annak kimutatására, hogy a cultusministeriumnak csakugyan ily szándékai vannak. Először felhúzzák a zárszámadások, az t. i., hogy ezen zárszámadásokat, melyeket a ház határozatának következtében a törvényhozás elébe kellett volna terjesztenem, nem tettem le a ház asztalára. Én bevallom, hogy vétkes mulasztást követtem el ez által. És ha t. képv. ur emlékező tehetségemet vonta volna kétségbe, vagy pontosságomat, akkor tökéletesen jogosítva volna nézete; de a zárszámadások nyomtatása csak az ünnepek előtt készülvén el, akkor a pénzügyi bizottságnak beküldtek és elosztattak valamennyi képv. közt. A zárszámadásoknak rövid bevezetése így hangzik: „A budai magyar kir. központi állampénztár által kezelt magyar, és a kolozsvári magyar kir. várm. adóhivatal által kezelt erdélyi közalapítványi alapok vagyona és jövedelmi állapota érdemében f. é. nov. 15-én kelt előterjesztésem kapcsán van szerencsém a mélyen t. képviselő-háznak az ezen alapokról 1868-ik évre szerkesztett zárszámadásokat melletteben azon hozzáadással tiszteletteljesen bemutatni, hogy az egyetemi alap 1868-ik évi zárszámadását az ezen alap vagyónállapotáról tett külön előterjesztéssel már bemutattam.”

Én tehát teljesen megengedem, hogy vétkes mulasztást követtem el ezáltal, hogy elfelejtettem ezen zárszámadásokat itten a ház asztalára letenni; ha azonban abból, mi előjön ezen pár sorban, mely bevezetésül szolgál a zárszámadásokhoz, valaki azt következtethetné, hogy én ezen zárszámadásokat a ház asztalára bizonyos utó gondolat miatt nem akartam letenni: azt, bocsásson meg t. képviselőtársam, talán ő maga sem fogja helyesnek találni (Helyeslés jobbfelől.) Én részéről az alapok átadására nézve követendő utat világosan kijelölve látom s ez a következő:

Ha a katolikus autonomia megalakult, és a katolikusok vagyona átadását kívánja, mert természet szerint csak a katolikus vagyontól lehet szó, miután a ministerium a törvény által rábízott alapokat másként, mint törvény következtében senkinek nem adhatja át; a törvényhozás fogja elhatározni, hogy ezen alapok a katolikusok önkézelésére adassanak-e át; akkor a dolgok természeténél fogva a kérdés minden egyes alpra nézve, mely alap tisztába fog hozni a ház és a kath. autonom testület által, és akkor ha ezen kérdés tisztába hozott — fognak ezen alapok átadni, előbb semmiesetre. A törvényhozás ily rendelkezése nélkül a ministerium magát arra sem felhatalmazva, sem jogosítva nem érzi, hogy egy ily tisztán jogi kérdést administratív úton elintézzön. (Helyeslés jobbfelől.)

Ezek azok, mikre röviden válaszolni t. képviselőtársunknak szükségesnek tartottam.

Nem tudom, válaszoljak-e még azon más panaszokra is, melyek a közoktatásügyi ministerium ellen a közoktatás körében követett eljárása iránt felhúztak. (Jobbfelől felkiáltások: Nem! Zaj a baloldalon.)

Schwarz Gyula képviselő ur már többször előadta a ház előtt azon statisztikai adatokat, melyek azon virágzó állapotról szólnak, melyre a közoktatásügy más országokban emelkedett.

Én ugyan érdekesnek tartom ezen adatokat, és mindig igen üdvöskének tartom, hogy egy oly fontos ügyben, minő a népoktatás, a honpolgárok ismerjék azon állapotot is, melyre más magasra fejlett népek a közoktatás terén emelkedtek, és csak egyet sajnálók, hogy az igen t. képviselő ur nem adta elő egyszerűen mind azon utat, melyen ezen nemzeteknél a közoktatás ügye ily magas állásra jutott; mert ha ezt tette volna, akkor kétségkívül fölfeltette volna a ház előtt azon akadályokat, a melyekkel a népoktatás mindenütt az első pillanattól küzdött, és mely akadályok közt kétségtelenül nem a legnagyobb a költség. Oly országban, hol a népoktatás ügyében még eddig kevés történt, vannak más, vannak sokkal nagyobb, majdnem legyőzhetetlen akadályok, melyek a nevelés ügyének sebes haladását akadályozzák. Ily akadályok hiánya a tanerőknek s a szükséges taneszközöknek, hiánya a tanterületeknek az iskolák fölállítására, hiánya végre főképp azon közszellemnek, mely szükséges arra, hogy a népoktatás valamely országban virágozóra jöhessen; (Helyeslés jobbfelől.) Én részéről az akadályok közt kétségtelenül nem a legnagyobb akadály. — Ha t. Schwarz Gyula képviselő ur, ki a közoktatásnak nemcsak statisztikáját ismeri, de ismeri kétségtelenül a történetét is, azon országok népoktatás történetére visszatér, hol most a népoktatás legmagasabbban áll, pl. Porsországra, akkor át fogja látni, hogy azon idő óta, mióta Nagy Frigyes a nevelésügyre figyelmét fordította, és akkor más iskolamesterek nem lévén, a kiszolgált altszettek küldötte az iskolába tanítóknak, mondom, hogy azon idő óta mostanig egy század folyt le. Az 1808-iki törvény az, mely tulajdonképpen az új rendszert megállapította és ime most jelent meg Gneistól egy irat, melyet kétségtelenül a képviselő ur ismer és melyben az mondatik, hogy ezen 1808-ban hozott törvény még jelenleg nincs tökéletesen végrehajtván.

Méltóztassék más országok népoktatási történetére fordítani figyelmét, méltóztassék nézni Svédziát, vagy nézni Angliát, vagy nézni magát a Szeizot és át fogja látni, hogy az, a mi ott történt,

nem egy napnak műve volt. Forduljon Franciaország felé és nézze ott az 1834. törvények végrehajtását. A franciaországi kormány már 1834-ben a centralisatióknak oly hatalmas eszközeivel bírt, minővel semmi más kormány. A francia nemzet el volt akkor határozva, hogy mindent el fog követni, hogy népoktatását emelje. Azon minister, ki a törvényt behozta, később éveken át kormány-elnöke volt Franciaországnak és mindent elkövetett, hogy a maga törvényének minél több sikert szerezzen, és az 1834-iki törvény tökéletesen végrehajtván jelenleg sincs. Ha tehát 15 hónappal, vagy másfél évvel később, miután a törvény elkészítetett, az 1868. törvény tökéletesen végrehajtván nincs, ez meggyőződésem szerint baj és szerencsétlenség; de miudensetre nem olyan, melyre nézve a felelősség a kormányt vagy még magát a nemzetet is érhetné, (Helyeslés) mert a törvénynek ezen időszak aatti teljes végrehajtása a lehetetlenségek közé tartozik. Ha egyébiránt a t. képv. ur azt akarja mondani, hogy a népoktatás terén az 1868-iki törvény megalkotása óta haladás nem történt, akkor teljes meggyőződésem szerint t. képv. ur nagy csalódásban van.

Én részéről feleslegesnek tartom elsorolni azon egyes intézkedések sorát, melyeket a ministerium tett, hogy ezen törvény végrehajtsák. Azon akadályok közt, melyek a népoktatás teresztülvitelének nálunk utjában állnak, nincs egy, mely a kormány figyelmét elkerülte volna. A mi a tanerők kiművelését illeti: a kormány külföldre küldött 24 fiatal embert, hogy azokból praeparandiai tanárok váljanak; három hónapra 36 kitünőbb iskola-mestert küldött ki, hogy ezen idő alatt más országokban járván, az ott tett tapasztalatokat itt felhasználhassák; egyes helyeken rendezett és rendezni fog vándor-tanításokat a népoktatás számára, kiknek nagy része jelenleg nincs eléggé kiképezve, hogy magas hivatásuknak megfeleljenek.

Végre a kormány, ámbár a budgetben csak egy praeparandia volt tervezve, segítve lelkes hazafiak és különböző vidékek és intézetek támogatása által, 5, jelenleg már működő praeparandiát állított fel, és teljes biztossággal mondhatja a ministerium, hogy az 1870-iki esztendőben az 5 höz még 8 új praeparandia fog felállítani. Az egyes iskolamesterek felségélyezését illetőleg 1868-ban 1076 iskolamester segítették, nagyon szegényül: 100, 80, és 60 frttal utyan, de a mint mondom, 1076 segítették. Körülbelül 110—115 helyen az iskolára segély adatott a communitásoknak, hogy nagyon szűk iskoláikat megnagyobbíthassák. (Helyeslés) A ministerium részéről tehát történt annyi, mennyit a ministerium tenni képes volt. Egyébiránt a haladás nem ennek köszönhető (Halljuk!) A haladást tisztán és egyedül eszközözte azon lendület, melyet a törvény alkotása a közszellemnek adott. Ennek, és csak ennek köszönhetni azt, hogy nincs vidék az országnak, melyben az iskolába járó gyermekek száma nem szaporodott volna; sőt sok helyen megkétszerezedett.

Ha a népoktatási törvény eredményét látni akarjuk, felfogásom szerint nemcsak a községi iskolákra kell fordítani figyelmünket, de általában még azon javításokra is, melyek a népoktatás körében még a felekezetek részéről is történtek; és e haladások oly tetemesek, hogy ha valaha a törvényhozás meg lehet elégedve valamely törvénynek egy évi eredményével, meg lehet elégedve a népoktatási törvény első évi resultatumaival.

De ebből nem következik, hogy megállhatunk; sőt ebből az következik, hogy az eredményeket szemünk előtt látva, még nagyobb lelkesedéssel iparkodjunk ez ügyet elősegíteni, mely teljes meggyőződésem szerint a nemzet egész jövőjét biztosítja. (Élénk helyeslés.)

Megengedem, t. ház, hogy a közoktatásügyi ministerium más utat követ, talán szembetűnőleg nagyobb, látszólag öröndetesebb eredményeket idézhetett volna elő. Egy pár tudományos intézet a fővárosban, egyes minta-iskolák az egyes megyékben, egy csillagda felállítására, — melyre nézve Schwarz Gyula képviselőtársunk interpellatiót intézett hozzám — vagy egy a kensingtonihoz hasonló intézet, vagy hasonló intézetek felállítására talán fényesebb bizonyosságot adott volna arról, hogy nemzetünk a tudományok iránt lelkesedik; de nekem úgy látszott, feladatum nem az, hogy a tudományok iránti lelkesedésünket egyes fényes intézetek felállításával bizonyítsuk, hanem hogy jövő kifejlődésünknek alapját rakjuk le. (Élénk helyeslés.) Meggyőződésem az volt, hogy nem ezünk az, miszerint már jelenleg versenyeztünk a miveltég ösvényén Európa első sorban járó nemzetével, hanem az, hogy a verseny utját a magyar nemzet számára jövőre lehetőleg egyenesítsük. (Helyeslés.) Én részéről meg vagyok győződve arról, hogy ezen ezelt épen csak azon az úton érhetjük el, ha nem feltűnő, hanem a szűkséges teendőket végezzük. (Helyeslés.)

E tekintetben azon három év, melyet e helyen, mint közoktatási minister töltöttem, kétségtelenül el van veszteve reám nézve, mert én részéről nem alapítottam semmit, mi nevem emlékéket fentarthatná, de nincs elveszteve a nemzetre nézve és ez elég. (Helyeslés.)

Higgye el a t. képviselő ur, hogy ha ő vágyogyal tekint más nemzetek tudományos miveltég-

re és azon fényes helyre, melyet azok a miveltég körében elfoglalnak, én nem kevesebb vágyogyal, nem kisebb fájdalomérzettel teszem azt.

Életem minden tehetségét arra szántam s arra szánom, hogy a magyar nemzetet miveltég tekintetében is oda állítsa lássam, hol annak állania kell; (Helyeslés) de meg vagyok győződve arról, hogy e ezelt nem fogjuk elérni úgy, ha hiúságunknak engedve (Ugy van!) csarnokokat és fényes palotákat építünk a tudományok s nem fogja elérni a nemzet óhaját, ha a magyar cultusminister II. Katalin ministernek példáját követi, ki, mint tudva van, midőn a hatalmas császárné Krimben járt, festett falvakat állított, szépen fedezett bázakkal, szépen öltözött néppel környeztetve, kereteket szép keretekkel, úgy hogy míg a császárné átutazott, magát mivelt, boldog országban látta; oly boldogság és miveltég közepette, mely azonnal megszűnt, mihelyt a császári kocsit tovább rohogott, és a minnek semmi más nyoma nem maradt, mint azon hiány, mit a költségek a pénztárban okoztak. Az mondják, hogy Katalin császárné igen kellemetesen volt meglepetve ezen jelenség által és hogy azután még több kegyességgel tekintette miniszterét. Én megengedem, hogy ha Schwarz Gyula képv. társunknak a közoktatási minister hasonló kellemes meglepetéseket okoz, tán ő is kegyesebben nyilatkozik róla. (Derűtség.)

A közmiveltég mezején tehát minden intézkedésnek két módja van: vagy egyes pontokra vonja össze a kormány az országunk összes erejét és akkor roppant eredményeket mutat fel; vagy pedig a kormány, vagy az, ki a nevelést intézi, működését kiterjeszti sokfelé, s ekkor a dolgot természeténél fogva, a működésnek nyomai első pillanatban nem tűnnek fel, s néha évek kellenek, míg azok valóságossá észrevehetőek. Az egyiknek példáját látjuk Oroszországban, a hol a pétervári académia s egyetemek oly fokozott állnak, hogy bármily európai intézetekkel versenyezhetnek; a másik példát látjuk Éjszak-Amerikában, hol a népoktatás igen magas állása mellett a kitünőbb, nagyobb intézetek még mostanig sem állnak, tán a bostoni egyetem kivételével, azon fokozott, hogy hasonló európai intézetekkel versenyezhessenek. De én a két rendszer közt a másodikat, az amerikai rendszert választom, mert a népoktatásra és annak nem látszólagos hatásaira fekteti egész figyelmét. (Helyeslés.)

Én részéről, t. ház, jól tudom, hogy az, a ki a közoktatásnak vezetését ily viszonyok alatt, minők hazánkban léteztek, léteznek, átveszi, annak el kell készülnie lenni arra, hogy nem csak az elismerésről, hanem még azon reményről is mondjon le, hogy tevékenységének eredményeit önmaga fogja látni; annak el kell készülnie lenni arra, hogy a miveltég, mint a mag, melyet a vető elhittett, talán nem fog észrevétlenül egyesek által, s ha észrevéteik is, lábbal fog gázoltatni. (Ugy van! jobb felől.)

De én részéről azt hiszem, hogy mindezekért azon öntudat bő jutalmat ad, hogy ha bár észrevéteik, de a jövőnek dolgozunk (Helyeslés jobbfelől) és ha Schwarz Gyula t. képv. társunk működésének eredményeit s egyáltalában tevékenységem nyomait nem veszi észre, egygyel vigasztalom magamat, hogy évek után ha nem is oly kitünő férfiak, mint Schwarz Gyula, hanem szerény iskolamesterek majdan észre fogják venni működésük nyomait; észre fogják venni, hogy az ő érdekében, a jövő érdekében dolgoztam én is. (Élénk hosszas helyeslés jobbfelől.)

Dr. Szabó József (kolozsvári képviselő) beszéde.

(a képviselőház febr. 16-iki ülésében.)

(Folytatása és vége.)

Én meglehetősen hosszú sorára tekinthetek vissza eltöltött éveimnek, olyan éveimnek, melyeket mind részint a honi, részint a külföldi tanítézetekben töltöttem; láttam a nagy előhaladást amott, hogy annál jobban észrevehessem a hátra maradást itten. De láttam és látom a hátramaradásnak következményeit is. Hol vannak szakemberek, a kiknek vezénylete nélkül ma Európában nemzeti életet élni nem lehet? Alig találunk egy pár valamirevaló cikket, melynek előállítására saját embereink képesek lennének. Nrm is említem azt, hogy ha egy lánchidat, egy vasutat, vagy bármilyen tökélyesebb gépet kívánunk, akkor mindig a külföldre szorunk, hanem tekintünk azokra az egyszerű vasdarabokra, a vasúti sinekre, itt a hazában a temérdek vas és mi messze külföldről hozatjuk a sineket, minthogy mi ugyan abban az árbán előállítani nem vagyunk képesek. Sőt még alábbszálva, ha talán cselédünknek akarunk egy esinosabb kabátot adni a hátára, nem kell-e erre is segítségül hívni a szomszéd-nemzetet?

De mit szóljunk a szorosabb értelemben vett tudományosságról? A költészettel és szép litteratúrával meg csak vagyunk, a hogy vagyunk, mert ezeknek olvasásában (sőt előállításában is) nejeink, leányaink jól segítenek; de hol vannak classicus műveink? ezekből még a nyomtatási költség sem jő ki, pedig meg honorarium is kellene. Az académia némelyiket kinyomatja, de ezekből is egy néhány tiszteletbeli vagy ajándék-példányt kivéve,

a többi ott penészedik egyik a más hátán, míg egykoron valamely sajtóforgalomba bocsátja.

Nem hallgathatom el itt egy német litteraturai hetilap zárszavait, mert azok, ha nekünk, de róluink is szólnak, és — szerintem — egészen ide tartoznak. A német litteratura így elmékedik: „Mi németek körül vagyunk véde délkelet felől sok kis esiny nemzetekkel, a melyek bármilyen erő megfeszítéssel igyekezzenek, soha sem lesznek képesek oly nemzeti saját litteraturát előállítani, melynek egyedüli segítségével a tudományosság európai színvonalára emelkedhessenek: kénytelenek lesznek tehát valamint most, úgy mindenkor még egy idegen litteraturát segítségül venni. És melyik lesz az az idegen litteratura? természetesen a miénk, mert mi vagyunk legközelebb hozzájuk, és így akarjuk, nem akarjuk litteraturánk hatalmától fogva őket előbb utóbb mind fel kell emésztetnünk. Ezt így hozza magával a tudomány szabadtó hatalma.” A német litteraturai jóslata — azt reménylen — nem fog teljesedésbe menni soha, de én mégis valahányszor (pedig igen sokszor) a magyar függetlenséget hallom itt e házbán, vagy ezenkívül is emlegettetni, mindannyiszor hajlandóan érzem magamat a függetlenség logica szabályai szerint értelmezni s azt hisni, hogy csak akkor lesz valódi, csak akkor fog magosabb fokozatra emelkedni a mi függetlenségünk, mikor legkevesebb lesz az, a miben másra szorunk.

De továbbá, t. ház, a mostani országgyűlést reformok országgyűlésének szeretjük nevezni, s én reménylen is, hogy valahára (a mint látom, nagyon későre) reá jövünk a reformkérdésekre, sőt azokból annyit, a mennyit szép lassan, itt a házbán, meg is oldunk. De mikor fogjuk azokat meghonosítani néptünkél? Itt találkozik fogunk a tömeg tudatlanságával, felsőbb néposztályaink igen szerény miveltégével s általánosan politikai fejletlenségével, tehát csaknem legyőzhetlen akadályokkal. Hogy vannak kivételek, azt én sem tagadom, de exceptio firmat regulam. Azt is szeretjük mondani, hogy néptünk józan esze teljeszen az iskolai miveltégen, üres frázis nemzetünk gyengeségének simogatására, hiányának palástolására; álokoskodás, melylyel nyeres miert töltük az időt.

Ne gondolják igen tisztelt képviselőtársak, hogy talán szemrehányást akarok tenni mindezeknek fölemlítésével a nemzetnek hátramaradásai miatt; azt csak nagyon korlátolt fő tehetné. Nemzetünknek csak egyszer volt módja Európa előtt a tudomány terén megjelenni, Mátyás királyunk rövid osszágása alatt, s ezt az alkalmat nem is engedte használatlanul elszaladni. Akkor felsőbb és alsóbb tanintézetek virágoztak a hazában s a magyar király udvara első volt a legmiveltettebb királyi udvarok közt.

De hogy azután keveset tett, ki nem tudja annak az okát? politikai leverettetésünk után épen a miveltég kiirtása volt, mint a sáttáknak leghatásosabb fegyvere, fölhasználva arra, hogy nemzetünk elbutuljon, elszegényedjen, elsatnyuljon. Ki nem hallotta azt a hirhét: faciam Hungariam pauperem et catholicam?

És itt is még távol van tőlem az, miszerint én azt állítom, hogy a catholicismus mellett nem férhet meg a tudomány. Hiszen én is catholicus vagyok és meggyőződve arról, hogy a legmagosabb tudomány és miveltég, úgy megférhet az eredeti, a tiszta catholicismus mellett, mint a világnak bármely más pozitív vallása mellett; de nem fér meg a catholicismuskak azon kinövésével, melyeket a világ Jesuitismus czim alatt szokott érteni.

De, t. ház, forduljunk el azoktól a szomorú időkől és lássuk inkább azt, mit értünk meg ma. Mátyás király idejétől fogva a jelen évek azok, melyekben a nemzet bilincseiből kibontakozva visszaadott magának és saját nemzeti életéről is még képzete kezd lenni. Am de most kötelessége is fölvenni a fonalat, mely Mátyás után kiesett a kezéből és minden erejét megfeszítve arra fordítani, hogy a tudomány terén Európa előtt ismét becsülettel jelenhessen meg.

Szabadjon nekem a t. ház békés türelmét még csak néhány soraimra igénybe vennem. Egy első rangú francia történész a hún, avar és magyar történelemben mélyebben behatva, a következő elmékedésre jutott: „A nemzetek, melyeket a húnok Európában telepitettek, s a melyek idők folytán erkölcsi miveltégök által velünk közelebbi viszonyba jöttek, vajjon mindig idegenek maradtak-e azon mozgalomban, mely Európát magával ragadja? Ez a jövőndő títka, de biztosan lehet mondani, hogy ezek vannak hivatva előbb vagy utóbb megoldani a kérdést, mely a világot elfoglalva tartja. Ez a nép még teli van élettel, erővel, szerencsés-jére Európában többi népeinek. Ő az, ki Európa és Ázsia kapuján örökös: ross és balvégzetű politika volna elnyomni akármely oly nemzetiséget, mely védőre a többinek azon oldalról, hol a hódítás telhetetlen szenvedélye forrong a barbárságra támaszkodva.” (Thierry Amadé Attilájában.)

Nagy szavak, szép szavak tisztelt képviselőtársak, de nekem még sem gyanusak, mert azokat nem Attila népének valamelyik, saját faja tulbecsülésével elfogult fia, hanem századunknak egy nagy történésze mondta, a ki tudja, hogy: „a mult idők történelme a jövő idők tükré.”

Minthogy tehát, t. ház, egyfelől a szigorú kényszerűség utal arra, hogy utolsó örök megf-

szítésével is tegyük sajátunkká azt a hatalmat, mely egyedül biztosíthat nekünk állami életet; másfelől pedig még egy olyan feladat, vagy missio is kilátásba van nekünk téve, mely nemzetünknek nem csak életet ad, hanem dicsőséget is ígér; sőt ha talán valaha az óriási feladat sulya összezuzná, babért teszen sirunkra. Azért én az ide vezető egyetlen úttól a közoktatástól nem tagadok meg semmit, és következőleg tárgyalás alapjául a miniszter úrtól előterjesztett költségvetést annál is inkább elfogadom, mert a részletek bírálása is a mi jogunk. Én megadok a miniszternek mindent, a mit erre a szent célra kér, azt az egyet fájlalva, hogy nem adhatok többet. (Minden egyes pontra helyeslő nyilatkozatokat hallottunk, a bevégzéskor pedig általános tetszés és éljen.)

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése febr. 18-án.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Széll Kálmán, Bujanovich Sándor.

A kormány részéről jelen vannak: b. Eötvös József, b. Bedekovich Kálmán, Gorove István, miniszterek.

A mult ülés jegyzőkönyvének észrevétel nélküli hitelesítése után több rendbeli kérvények nyujtatnak be, melyek az illető bizottsághoz utasítatnak.

Napirenden van a vallás- és közoktatási miniszterium 1870. évi költségvetése feletti általános vita.

Mocsáry Lajos: Aggodalommal néz a kath. autonómia elébe, mert attól, hogy a világiaknak nem lesz az őket illető befolyásuk; ugyanazért kívánja is, hogy a kath. klerusok külön állása mielőbb szerveztessék; de kívánja azt is, hogy a kath. főpapok roppant birtokai más célokra fordíttassanak. Végül kijelenti, hogy osztja Ghyezy K. kívánatait.

Horváth Mihály kimerítőleg indokolja az általa benyújtott következő indítványát:

„Mintán a ház határozata szerint a v. és k. miniszter által benyújtandó tvjavaslat a vallás-szabadságról nem sokára tárgyalás alá kerülend; s mintán a törvény által a vallásfelekezetek közt teljes egyenlőség s viszonyosság fog megállapítani: hogy ezen egyenlőség mindenre kiterjedjen s a vallásfelekezetek közt minden további surlódásnak eleje vételessék:

„Küldjön ki a ház a maga kebeléből egy bizottságot, mely az eddigelé a v. és k. miniszter által kezelt alapítványok jogi természetét megvizsgálván, indokolt véleményt mondjon a felett: vannak-e ezen alapítványok közt olyanok, melyekre a kath. egyház jogosan nem tarthat számot, s melyeknek ezentúl is az állam kezelése alatt kellend maradniok.”

Ghyezy Kálmán: Ez ellenében következő hat. javaslatot terjeszt elő: A vallás- és közoktatásügyi miniszter felügyelete alatt álló alapokról és alapítványokról.

A v. és k. miniszter oda utasítatják:

1-ör. Hogy a felügyelete alatt álló alapok és alapítványok vagyoni állapotának már betervezett kimutatásán kívül, azoknak eredetét, történetét, célját és rendeltetését felvilágosító okmányokat is, a képv. ház 1868-iki nov. 12-ken kelt határozata folytán mielőbb mutassa be, hogy a ház ezen alapok és alapítványok céljának és rendeltetésének megvizsgálása s a vizsgálat eredményéről adandó véleményes jelentés végett bizottságot küldheszen ki.

2-ör. Addig, míg a törvényhozás az említett alapoknak és alapítványoknak jövőben mikép leendő kezelése iránt az előrebocsátandó vizsgálat folytán határozni fog, a v. és k. miniszter a közvetlen felügyelete alatt álló alapok és alapítványok bevételeinek és kiadásainak előirányzatát, az illető czimek, rovatok és tételek szerint összeállítva évenként költségvetésbe foglalja.

Jókai Mór: Mint országos képviselő szóval fel:

Felemlíti, hogy az államnak nemcsak joga, hanem kötelessége arra felügyelni, hogy a nevelési alapok céljainak megfelelőleg kezeltesenek, s így ezen nevelési alapok tisztába hozatalát tartja legelőbb szükségesnek. Végül védi az orthodox zsidók jelenlegi álláspontját a congressus határozatai ellen.

Eötvös József b. culusminister: Boesánatot kérek, én nem akarok azokra felelni, miket előttem szólott t. barátom igen elmesen előadott, mert mintán a cultusministerium költségvetése olyan természetű, hogy abban az a. b. c-től kezdve a matematikáig és a legegyszerűbb családi viszonyon kezdve az örök üdvességig mindenről lehet beszélni, (Hosszas élénk derülttség) én részéről mondom, nem vagyok elkészülve és nem is érzek magamban erőt arra, hogy mindazon tárgyakat kimerítőleg tárgyalhassam e ház körében, melyeket t. képviselő-társaim egyike vagy másika a cultusministerium költségvetésével bizonyára szoros összeköttetésben felhoz. (Általános derülttség.)

Ha, t. ház! egyes kérdésekről, melyek itt előhozhatnak és melyek csakugyan mind fontosak, mert mindéddig egyetlenegy oly tárgy sem hoz-

tott elő, mely nem lenne fontos, mondom, ha mind ezen kérdésekről csak itt, a költségvetés tárgyalása alkalmával lehetne szólni, akkor én, nem mondom, hogy sikerülne, hanem elkövetnék mindent, hogy minden egyes tárgyról oly jól kimerítőleg szóljak, a mint csak bírok. De miután a t. képviselők mindenkinek jogában áll, bármily egyes tárgyról, ha szükségesnek tartja, határozati javaslatot tenni a ház asztalára, akár pozitív hat. javaslatot akár olyant, melyben a ministerium felszólítást, hogy valamely egyes tárgyról törvényjavaslatot terjesszen elő; miután minden képviselőnek jogában áll minden egyes tárgyról: a zsidó autonómia kérdéséről, a congressus kérdéséről, egy szóval mindenről törvényjavaslatot terjeszteni a ház elé, és e szerint a tárgynak tüzetes, méltó tárgyalását előidézni: én megvallom, nem tartom czélszerűnek, hogy itt főképp oly fontos dolog tárgyalásába ereszkedjünk, a melyeket czélszerűnek tárgyalnunk nem lehet, mert az egyik képviselő egy tárgyról szól, a másik másról és ugy mindenféle eszmék pendítettnek meg, de kimeríteni, határozni egy tárgyról sem lehet. (Élénk helyeslés.) Volt egy idő, t. ház — fájdalom, hogy a politikában már akkor is részt vettem, mert ez jele, hogy kicsit elvénultem, (Derülttség) volt idő, midőn az, hogy fontos tárgyakról, ha azok nem is éppen szoros összeköttetésben állottak, a képv. ház tanácsközök, igen czélszerű volt, mert az eszmeeszerének és az eszmék terjesztésének más eszköze nem létezett.

Tudjuk az állapotot, a melyben akkor a sajtó volt; tudjuk végre azt, hogy nem csak időszaki sajtó ugyszólván nem létezett akkor, — hanem hogy még a sajtó is oly nyúl alatt szenvedett, hogy még vastag könyvekben sem mondhatta el senki meggyőződését: akkor, akkor mondom, az, hogy minden alkalmat megragadott a képv. ház, mint azon egyetlen hatalom, mely szabadon szólhatott: igen czélszerű, igen helyes volt. De a jelen pillanatban, meggyőződésem szerint, számos kérdéseknek ilyen mellékes tárgyalása, az eszmeeszerének ilyféle előidézése nem a t. házat illeti, hanem első rendben az időszaki sajtót. (Élénk helyeslés jobbfelől.)

Most ez, teljes meggyőződésem szerint, nem szükséges; azért, felfogásom szerint, a ház legjobban és legczélszerűbben járna el — természetesen csak saját nézetemet mondom el — ha csak olyan tárgyakat discourálna, melyekben határozni akar, és nem olyanokat, a melyeknél csak eszmeeszerát akar előidézni. Ezután kimutatja, hogy a zsidó congressus szabályait bizalmi férfiak által készítette és nem maga otcroyálta, csak annyit kötött ki, hogy azok a mai kor szemellenész megfelelők legyenek.

Zsedényi Ede: Beszédében észrevételeivel csupán a vallási alapokra szoritikozik, s kijelenti, hogy erre az országgyűlésnek igen van befolyása.

Ezután Horváth Mihály beszédére tesz leginkább megjegyzéseket, ennek befejezte után pedig Wahrmann ellenében rosztolja, hogy ő az orthodox zsidók törekvéseit elnyomni igyekszik.

Németh Albert: Indítványt terjeszt elő az iránt, hogy a lelkesek ellátására, a hitfelekezeti egyenlőség alapján, a vallás- és közoktatásügyi miniszter egy törvényjavaslatot terjesszen a ház elé.

Horváth Döme: Leginkább ellenészrevételekre szoritikozik. Legelőször is Ghyezy Kálmán nézeteit czáfogatja és fejtegeti a vallás-, ugy a tanulmányi alap jogi tulajdonságait, s hogy minő volt az azok irányában követett eddigi gyakorlat.

Szólt utána még Berzencei László, mire az ülésnek d. u. 2 órakor vége lön.

A képviselőház ülése febr. 19-én.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Bujanovich Sándor, Jám-bor Pál.

A kormány részéről jelen vannak: gr. Mikó Imre, b. Eötvös József, miniszterek.

A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után, több rendbeli kérvények nyujtatnak be, melyek az illető bizottsághoz utasítatnak.

Mikó Imre gr. közlekedési miniszter: T. ház! A közelebbi napokban Madarász József képv. ur interpellatiót intézett bozzám, melyben kérdést tett az iránt: igaz e az, hogy a Tisza és Bodrog folyók átvágásainak mélyítésére szükséges kontratási munkákra f. év febr. 2-án nyilvános versenyt hirdettem akként, hogy az ajánlatok f. év febr. 16-ig voltak beadandók.

Mintán Madarász József képv. ur, egész interpellatióját a „Neuer Freier Lloyd“-ban megjelent gyanúsító czikkre alapítá, és mintán én a vezetésem alatti ministerium eljárásából titkot csinálni éppen nem akarok: elő fogom adni ezen ügyben egész eljárásomat. (Halljuk!)

A tiszai és bodroghi kontratási munkálatoknak rendkívüli sürgős volta folytán én már azelőtt, hogy a t. ház az ezen munkákra szükséges pénzeket megszavazta volna, megtettem minden előintézkedéseket arra nézve, hogy, mihelyt a szükséges pénzek megszavaztattak, a kérdéses munkálat mennél gyorsabban, és mennél olesőbban megkezdethessék. Felszólítottam tehát e czélból azon vállalkozókat, kik a tiszai kontratási munkákat eddig teljesítették, hogy nyilatkozzanak ez iránt, minő feltételek mel-

lett lennének hajlandók a munkát tovább folytatni. A vállalkozóknak kívánt nyilatkozata beérkezett, melyben követeléseiket bejelentették; én ennek alapján a közelebbi szerződési feltételeket, — és pedig, mert nagyobb összeg kiadásáról volt szó, a pénzügyminiszterrel egyetértőleg, — megállapítottam; a korábbi vállalkozók azonban ezen feltételeket nagyon terheseknek találván, a munkákat az általuk ajánlott árak alapján ezen feltételek mellett felvállalni vonakodtak.

Ily körülmények között, mihelyt a t. ház az illető összegeket megszavazta, vagyis február 2-án nyilvános árlejtést hirdettem, s annak határnapját lehető rövid időre tűztem ki.

Ily rövid határidőt azért tűztem ki, mivel ezen kontratási munkákhoz a kotró gépeket az illető vállalkozóknak még be kellend szerezniök: — azt ugyanis, hogy oly vállalkozók jelentkeznek, kik a szükséges gépeknek már most birtokában vannak, sem várni, sem feltenni nem lehet; mert ily kontratási munkák ritkán fordulnak elő, s azokat rendesen csak az államok teszik. Azon időtől tehát, midőn a vállalkozók ezen kontratási munkát elnyerik, addig, míg azokat tényleg meg is kezdetik legalább hat hét, de valószínűleg több idő is el fog telni. Tehát a legjobb esekben május végén fognak a munkálatok megkezdethetni.

De másrésztől ösmeretes, hogy a mult öszön történt szerencsétlenségeknek főoka abban rejlik, hogy ezen átmetszések kimélyítése és képzése nem történt meg addig; s hogy ennélfogva ezen munkáknak minél előbb leendő megkezdése az egész Országnak, de főleg az átmetszések s általában a Tisza- és Bodrogh-szabályozás által érdekelteknek legnagyobb érdekében áll, s hogy igen nagy fontosságú dolog az, hogy a folyó 1870. évi munka ideje el ne mulasztassék. Ezen rendkívüli körülmények és az illetőknek sokoldalú sürgetései indítottak engemet arra, hogy az árlejtési határidőt oly rövidre szabjam.

Az árlejtés folyó hó 16-án megtartott. Összesen négy ajánlat érkezett be. Ezen ajánlatok közül a legkedvezőbb egy köb-öl földnek az első rétegben kiemeléseért 7 frtot, a második rétegben 8 frtot, a harmadik rétegben pedig 9 frtot követel.

Mint hogy eddig ezen vállalkozók, kik ezen munkát eddig teljesítették, az első rétegben egy köb-ölért 5 frt 90 krt., a második rétegben 6 frt 80 krt., a harmadik rétegben pedig 7 frt 80 krt követeltek volt, bár mint említém, ezen ajánlatoktól a tárgyalás folyama alatt visszaléptek, — s így most az árlejtés nagyobb árakat eredményezett, mint az első ajánlat, — az árlejtés eredményét — akár szólt volna föl Madarász képv. ur, akár nem, — helyben nem hagytam volna a mint soha első árlejtést helyben hagyni nem szoktam, mely az eredeti áraknál magasabbakat eredményez.

Elhatároztam tehát azon most említettém árlejtés eredményét helyben nem hagyni, és egy heti határidő kifizetésével újabb árlejtést kihirdetni. (Tetszés.)

A ház a miniszter válaszát tudomásul veszi. Ordódy Pál: A zárszámadásokról tesz jelentést, melynek kinyomatása elrendeltetik.

Napi renden volt ezután a mentelmi bizottság jelentése Rákóczy János, Berzeneczy László és Miletics Svetozár képviselőkre vonatkozólag.

Gajzágó Salamon: Ezen napirend ellenében azt kívánja, hogy a mentelmi bizottság jelentése zártülésben tárgyalassék.

A képviselőház ebbe beleegyezik, s a zártülés megtartását déli 12 órára határozza.

Jelentés tétetik ezután a kérvényi bizottság részéről több elintézett kérvényről, mi a ház által tudomásul vétetik.

Napirenden van ezek után a vallás- és közoktatási ministerium 1870. évi költségvetése feletti általános vita.

A napirendhez legelőször Török Sándor szólott, ki a vallás- és közoktatási ministerium költségvetését a részletes tárgyalás alapjául elfogadja.

Paczolay János: A rom. katolikusok érdekeit védve felszólal Ghyezy K. ellen, ki az egybegyűlendő kath. autonómia felett eleve rosztalását fejezi ki, és végül kijelenti, hogy pártolja Horváth Mihály indítványát.

A nyilvános ülést elnök ezzel déli 12 $\frac{1}{4}$ órakor bezárja; mire zárt-ülés következett.

Vidéki levelezés.

Torda, febr. 23. 1870. — Torda városában a mult hóban keresztültuzató bizonyos uri ember-től a tordai színelerek különböző korosmákban szervezett kártyatanyákban sok 100 — állítólag — 900 frtot nyertek el. Ezt Torda városában minden második ember tudja, kérdés, hogy a tordai nemes rendőrség hányadik ember? mert ő rendőrsége ugy látszik, hogy ez esetről mit sem tud, vagy nagyon titoktartó ember, és a törökkel tart, miszerint hallgatni arany; vagy az egyéni szabadságot és alkotmányosságot aként érteimzi, hogy ha máshol nem is, de Torda városában mindenkinek szabad akarhol, akarmely időben, és akarmely, tehát hársárd kártyajátékokat is játszani és ennek segélyével másokat kifosztani.

A méltán perhorrescált Bezirkerek uralma alatt itt Tordán e tekintetben sokkal, de sokkal jobban voltunk, mint most az autonomicus igazgatás alatt. Akkor épenéssel oly géne nélkül, anynyi helyt és oly nagyban nem tzték Torda városában az ipar e nemes ágát, mint most, mely tizlet, legalább itt Tordán, család és stírtlen előforduló pofozódás, sőt verekedés nélkül nem képes magát fentartani.

Tudósító meg van győződve, hogy Torda városának 600 holdat haladó szőlőmivvelésében nincs annyi kára, mint mennyit Tordán a színelereknek a hársárdjáték jövedelmez.

És Torda városában a nevezett uri ember esete nem első efféle eset, miről a magas kormány azonnal meg fog győződni — ha nem attól az egyentől kérdezősködik, értem a nemes reodőr J. G. urat, — kinek hivatalos kötelessége lenne az ily erkölcsrontó visszaéléseket megakadályozni és jövátetni.

Tudósító azért nem írta alá e sorokat, mert nem akarja magát a színelerek boszujának kitenni.

Rendőrség, mikor jön el Tordán a te orszá-god? \triangle

Dézsakna, febr. 20. 1870. — A dézsaknai hely. hitű egyházköztség újonnan kiépített, a kor és helyi viszonyok kívánalmai szerint átalakított népiskolája, folszentelési ünnepeit a mai nap tartotta meg, mely alkalommal a vallásos és buzgalom által lelkesített közönség előtt, helybeli lelkész Szabó S. és kéri lelkész Dóza I. tartottak jeles szónoklatokat, melyek a szép számmal összegyűlt közönséget szívök mélyéig meghattották. Az utóbbinak szónoklatából érdekesnek találok kiemelni azon vezér eszmét, mely őt beszédjében vezette: — miként szenteltek fel az iskola a növendékek, a tanító és a szülék által, és viszont megfordítva: miként szenteltek fel az iskola által a növendékek, a tanító és szülék. Jelen volt a szertartáson kerületi tanfelügyelő Boér Károly úr, ki felekezettünknek ezen egyházmezejében legdtzes-sébben virágzó népiskolája iránti részvételéről kitünő bizonyágot tett. Ez alkalommal, hivatalos kötelességből kifolyólag, helyén találok elismerni, köszönetemet nyilvánítani az egyház nevében nemes Belső Szolnokmegye tek. tisztsége iránt, mely az e czéla megkivánató tetemes tenyeres- és fuvarnap-szám erőt, a megyei közmunka erőkből, a legőszintébb jó akarrattal megadta, s ennek felhasználásában egyházunkat erőlesen segítette. Nemkülönbön sóbányamérnök Gölner Károly úrnak, ki szakképzettsége s hazafiai buzgalma által ügyünknek határozó előmozdítója volt. Továbbá ez alkalommal az újonnan épült tauteremben tartott díszes táncz-vigalom jövedelme gyarapítására, mely a még hiányzó felezerelési eszközök előállítására előlából rendeztetett; a kik részint felülzetés, részint pedig a jegyeknek a vidékben a nevelésügy lelkes párfogói között, a különbben is mindenfelől igénybe vett áldozatkészségük s lelkes fáradozásuk által befolytak u. m.: Boér Károly tanfelügyelő fizetett 10 frtot, Torma Károly főispán 5 frtot, gr. Kornis Victor 3 frtot, b. Bánfi Dezső 2 frtot, a Dézsán 40 darab jegyet megvásárolt egyesek, ugy több vidékbeli ez ügyben közreműködőknek nyilvános köszönetet mondani kötelességemnek tartom, mely által eszközölve lett azon eredmény, hogy daczára a kellemetlen időnek, a szent célra a jegyeknek vagy azok árának még egészen be nem gyűlte mellett is mintegy 70 frt o. é. tiszta jövedelem vétetett be.

Pataki Gyula, egyh.-megyei algonduok.

UJDONSÁGOK.

(—) A király és királyné ő Felsegeik tegnapelőtt délután 4 órakor Pestre érkeztek.

(—) Gr. Andrássy Gyula miniszterelőlk 23-án reggel Bécsből Pestre érkezett. Ma tánczestélyt ad.

* A kolozsvári honvéd keret-század, melynek begyakorlása körül, a felügyelő Peielle Sándor honv. századoson kívül, Szarvady és b. Huszár h.főhadnagyok (utóbbi főtiszt a szabadságot állománnyhoz tartozik, de önkéntesen vett részt e ridég időben a fardalmas begyakorlásban), Velle és Szűcs honvéd hadnagyok szereztek érdemeiket — tegnapelőtt tartá meg próbatét gyakorlatait, előbb szakaszonként, aztán században. A szemlét régi honvédségtünk hóse, az unjak díszes Inozédy honvédfőredes tartá felettök, és teljes elismeréssel nyilatkozott a legénység jeles kiképzettsége felett. A gyakorlatok befejezése után lelkes szavakban figyelmeztető az ezredes a keretszázadot a honvédi dicső elhivatásra; hazaszertettől áthatott szavai viszbangra találtak a derék fiuk szívében, szintegy magasadni láttuk lélekbén és testben a honvédsorokat. A fiuk valóban ki is érdemelték az ezredes ur döntő dicséretét, mert ily rövid idő alatt s a tél viszontagságaival küzdve, csaknem hibetlen készséget, ügyességet tanusítanak. A keretszázad mintegy 160 emberrel vonult ki a gyakorló teregre; a legénység $\frac{2}{3}$ da román, $\frac{1}{3}$ da magyar, a bajtársi szellem köztük példás. Mi sok ily katonát, tisztet és vezért kívánunk a magyar hazának.

* Tanner István kedvelt baritonistánaknak jutalomjátéka „Teil Vilmos“ ma kerül színpad; felhívjuk erre olvasóink figyelmét, mert sokkal több élvezetet szerzett nekünk ez időnyben, mintsem el-

felejtethetők, hogy a buzgalmat és előre törekvést méltán megilleti a: elismerés.

(—) Veress Ferencz jeles fényképészünk, ki e téren már külföld előtt is előmerészt nyitott ki magának, a legújabb találmányú fénynyomatok (photo litograph) készítésében nagy haladást tett. Közlebről volt alkalmunk nála megismerkedni néhány példányt, melyek annyira tökéletesek, hogy meg sem lehet különböztetni azokat a különben szépen sikerült anyaképektől. E szerént valamely lefényképezett tárgyat tetszésszerűtlen mennyiségben lehet előállítani természetlőn, gyorsan, és a képek tartósak mint bármely acél- vagy fametszvény. Veress Ferencznek szándéka van ilyen photo litograph intézetet nyitni, mi által nagy bírányt pótland.

(—) A „Boisi boszorkány“ mult szerdai első előadása, fölemelt árak mellett is eléggé tele házbán, és meglepő sikerrel folyt le. Az operette zenéjében sok eredetiség van, melodikában gazdag, s egyáltalánvére élénk. E rovatban hosszabban nem tárgyalhatjuk a darabot, mely föladat voltaképpen a lapok rendezési referensét illeti, (a ki pár hét óta gátolva van ama rovat vezetésében) röviden csak annyit, hogy a közönség teljes melegevel távozott s úgy az ügyes szerzemény, mint a játszó személyzet előismerésben részesült. Gerecsné (Igaú), Darai Károli (Melania), Tannerné (Favorit), Szilágyi (Croquefleuret) és Bogó (Flageolet) kiváló ügyes játékosok tapscát arattak.

(—) Egy Roska Vaszilika nevű győrfalvi földész fult a Szamosba e hó 18-án a plebánia malmanál. Az esetet tüstént észrevették, azonban a vastag jégkéreg miatt, mely a szerencsétlen elfüddé, nem lehetett őt megmenteni, sőt a holt testét is csak e hó 22-én sikerült fölhalálni. Az a hír kereng, hogy erőszakosan, gyilkos kéz által lökeltetett volna a vízbe. Törvényszéki vizsgálat foly.

(—) Luxemburg gróf meglegelte a kolozvári mulatságot, tovább utazik, hanem hír szerént nyomon fogja követni az ő kedves élete párja Luxemburg grófné, ki szintén szerencsét próbál városunkban. Itt azonban még nincs vége a felek kronikájának. Még egy harmadik látogatást is említenek s az a híres kétféle volna, ki egyik szájjal szoprán, másikkal altot énekel, egyik arca nevet, másik sir, kétfelől gondolkozik, eszik, sat. sat. és a ki Északamerikában mázsaszámra szedte össze az aranyot és ezüstöt.

(—) A sétatér egyleti maszkos bál eszöndesen folyt le a mult esztörtökön. A tórmet sem a közönség sem a jó kedély nem töltte meg egészen; leginkább a karzat imponált, hol a két zenekar folyvást működött s nem egy néma maszkot mentett ki zavarából, mert táncra indítá a lábukat. A vigalom nem tartott hosszasan, korán kezdett oszlani a közönség.

(—) Azon hir terjedt el városunkban, mint ha közelebről a külvárosi földmivesek két honvédet verekedés közben halálosan megsebeztek volna; azonban a mint biteles forrásból tudjuk e hir valótlán.

(—) Dr. Oroszhegyi Józsa az orvosi szak és szépirodalomban ismeretes bazánkfia, ki a szabad ságharcban szabad guerrilla csapat-vezér volt, később török állami orvos lett, hosszú szenvedés után febr. 20-án, bevégezte küzdelmes életét. Halálát csak 21-én délelőtt jelentették be az irói segélyegylet titkáranak. Az egylet titkára Gyulai Pál, tüstént Budára sietett a temetés ügyében intézkedni, de bizonyos körülmények miatt a már délután két órakor végbement. Az irói segélyegylet, mely dr. Oroszhegyit több ízben segítette, újabban is 100 frtot utalványozott temetési költségeiért. Már az előtt küldött volt a m. kir. miniszterelnökség 50 frtot a temetési költségek fedezésére.

— A kol. zenekör febr. havi előadását f. hó 27-én délután 4 órakor tartja meg saját helyiségében.

— A „Kolozvári dalkör“ f. hó 27-én d. e. 10 órakor a tanácsbáz nagytermében rendezési nyilvános közgyűlést fogja megtartani, miről is a n. é. közönség szives részvételét végett azon keresel értesítették, hogy mindazok, kik a dalkört akár mint működvelők, akár mint pártolók gyámolítani szándékoznak s e közgyűlésen szavazajogukat érvényesíteni kívánják, sziveskedjenek a tagok közé leendő felvétel végett egyleti alelnök Bogdán István urhoz (főtéri nagy kereskedésében) fordulni. Kolozvárt, febr. 23. 1870. — Az igazgató választmány.

(—) A kolozvári takarékpénztár-egylet f. hó 23-án délután rövid gyűlést tartott, főtárgyát a választmány megválasztása, s illetőleg a szavazatok beadása képezvén.

(—) Egy jó apa és jó ember, kit nemcsak környezete, de mindenki, s ki vele valaha érintkezett, szeret, őrzi pár nap óta az ágat. Fia Horváth Boldizsár miniszter, bár maga sem egészséges, folyton ott van öreg atyja ágya mellett, ápolva, vigasztalva az agastyánt, ki benne látja minden örömet.

(—) A Pesten strikelő szedők e hó 21-én gyűlést tartottak, melyen minden kiegyezkedésre vonatkozó indítványt elvetettek. A nyomdászok állhatatosan maradnak fültett szándékuk mellett s remélhetők, hogy a strike nem sokára véget ér.

(—) Sopron város petitiót intézett a minia-

teriumhoz, kérve, tiltsa meg a katonáknak és honvédeknek szolgálaton kívül kardot hordozni.

(—) Honvéd-lövöldék alakítását újabban N. Kálló és Zombor városok elhatározták. — Kővetésre méltó példa.

(—) A nagyváradai takarékpénztárnak 1869. évi összes bevétele: 6.946,574 frt 68 kr. Kiadása pedig: 6.946,574 frt 68 kr.

(—) A pesti kerepesi uton a mult szombat két ló megbokrosodott s a legnagyobb dübvel rohantak előre. Egy fiatal ember a szomszéd boltból észrevette a bajt, látta a kocsin ülők veszélyét, s egy perc alatt a kocsinál termett. A lovak az első perczen még jobban nyargaltak, de akkor már a fiatal ember egyik ló hátára veté magát s mindkét tenyerével befogta a ló szemét. A megrémült állat rögtön megállott s társát is megállapodásra kényszeríté. A fiatal ember, ki a kocsin ülőket ügyessége és bátorsága által megmenté, a tornacipylet egyik kitűnő tagja volt.

(—) Nincs többé hajókra szükség! Revy a híres angol technicus többedmagával tervet készített, mely szerint a tenger alatt sokkal kisebb veszélylyel és gyorsabban lehet utazni, mint a hajón. E végre öntött vascsöveket erősítenek meg a tenger fenekéhez horgonyok és nehezékek segítségével, és azokba helyezik el a személy, valamint a teherszállító szekereket, melyek légnomomással tolnak tova. A tudóstársaság ezen tervet tökéletesnek nyilvánította, s valószínűleg ilyen tünellel fogják összekötni Franciaországot Angliával.

— Küüllömege felső kerületében a képviselői állás gr. Bethlen Farkas halálával ürességen levén, nevezett megye középponti választmányának f. évi febr. 21-én hozott határozatához képest, annak választás utján betöltése f. évi márczius 21-és 22-ik napjaira tűzött ki, még pedig márczius 21-én a kundi és teremi, márczius 22-én a zágori és nádosi járásek illetékes választói gyakorlatják ebbeli jogukat. A választás helye Balasár. Mi is ezenel köztudomásra hozatik. D.-Sz.-Márton, febr. 23-án 1870. Rédiger Árpád, a középponti választmány jegyzője.

(—) Újabb távirásztati tanfolyam nyílik meg Pesten ápril 4-én. A tanfolyam 3 havig tart, ugyanazon szabályok mellett, melyek eddigelő álltak fenn.

(—) A honvéd-menház javára Vidacs János jelentése szerint, eddigelő mintegy 60—70,000 frt gyűlt be. Még sokan nem küldték be ivaikat.

(—) A nagy-szebeni eszmadia ezéhek szemére vetették, hogy tagjai soha sem adják szavazatukat románra. Az érdemes ezé egy védiratban azzal indokolja ez eljárást, hogy a románok többnyire mezteláb vagy legfölebb bocskorban járnak, s így a eszmadia ezéhek nincsen érdekében rájuk szavazni; mihelyt azonban a románok megismerkednek, kötelességöknek fogják ismerni, hogy reájuk is szavazzanak. A nemes ezé remekül argumentál!

(—) Február 10-kén bordonzták körül Párisban a nagy farsangi ökröt. A mérést választás, ezt koszoruzás követé. Az első koszoruzás öör 2680, a második 2640, a harmadik 2800 s a negyedik 3000 fontot nyomott. Így írják a lapok; ez mind szép, ha igaz is.

(—) Tuskalosa- s Louisianában (Amerika) egy társaság alakult, mely e nevet „a lusták club“-ja viseli. Szabályaikban a többi közt e passus is olvasható: „ha a társaság valamely tagja az utczán valakivel beszélendő megáll, köteles magát valamire támasztani, ellenkezé esetben (azaz, ha egyenesen talál maradó) 1 dollárnyi bírsággal büntetendő.

— Sz. 68. eln. 1870. Tordamegye képviselő bizottmánya évnegyedes közgyűlésének Tordán leendő megtartása kezdő határidejűl jövő márcz. hó 14-ike délelőtti 10 óráját tűztem ki. Melynek tárgyai: a törvényben rendszeresített teendőken kívül a Tordán épitendő megház tervének és költségvetésének átvizsgálása ée megállítása. Mely évnegyedes közgyűlésre a megye területén kívül lakó bizottmányi tagok tisztelettel megbivatnak. Torda, febr. 21-kén, 1870. B. Kemény György, főispán.

(—) Wagner Richard „Meister sänger“-ek ezimű jeles operáját a mult héten adták először a bécsi operaházban. Teljes sikert említenek a lapok. Velence, Galilei a nagy csillagász és természettudós emlékére a st. Mark- téren, a harangtorony bemenete előtt szobrot szándékozik állíttatni. E torony mutatta s magyarázta Galilei a velencei tanács egy bizottmánya előtt 1609. az ő (első) felfedezését.

(—) Spanyolországnak Vigo nevű tenger-öblében számos buyár van elfoglalva azon 14 hajó napfényre hozásával, melyek még 1702-ben egy spanyol admirál parancsára, az angol flotta jelenlétében elsüllyesztettek. A spanyol „Imparcial“ szerint, két ily hajó bordája már kiemeltetett. Nem is e rohadt faszekrényeket illeti a buyárok fáradsága, hanem azon 1500 millió reál, melyet akkor e hajók — állítólag — Amerikából magukkal hoztak volna. A netaláni siker legnagyobb része azon társaságot illeti, mely a kincs fölkeresésére vállalkozott, s a buyárokat fizeti is; 43 százalék azonban majd a kormányt illetendi. Ha a vállalat csakugyan sikerül, azon esetben a talált kincs említett része a spanyol kormánynak nem kis előnyére váland.

(—) Színházegések 1869-ben. A „Pall-Mall-Gazette“ fölemli, hogy a lefolyt év a színházakra nézve a rombolás éve volt, a mennyiben tíz nevezetes színház

lón a lángok martaléka u. m.: a városi színházak Glasgow-, Hull-, Durham- és Köln-ben; a szabadság színháza Malagá-ban, a nyári színház ismét Cölnben; az operaház Dayton-ban (Ohio, egyes. áll.), a kir. színház Dresdában: a Gaiety színház Milwaukee-ban (Wisconsin, egyes. áll.) és a Hippodrome Párisban.

(—) Hogyan szokták a francziák a bort rövid idő alatt megöregíteni? Megteszik a hordókba öntött borokkal egyszer az egyenlítő körül a tengeri utat s azután ráfogják, hogy e bor ó. A faancziáknál e szokás nagyon divó, de van-e azután csakugyan eredménye, arról nem kezeskedhetünk.

(—) Juan Fernandez szigetét, melyen egykor a gyermekvilágban nevezetes Robinson Crusoe lakott, Wehrdan nevű szász mérnök 1858-ik évben megvévén, ott úmet gyarmatot alapított. E kis szigetcske ezen idő óta mezőgazdaságiakban, főleg a baromtenyésztésben nagy előmeneteleket tett.

(—) Szárdinia szigetén nemrégiben oly nagy hó esett, hogy e különös esemény miatt a mezőn legelő 1000 juh megfagyott.

(—) Savoyának egyik falujában, közel Genfhez egy pár ember szántás alkalmával egy 7—8 hüvelyknyi bronz szobrocskát talált. melyet Genfben vívén, az ott helyi archaeologiai muzeum igazgatójának 1100 frankért — ennyit követelt a pár — eladott. E szobrocška a görög római szobrászat fénykorából, Augustus és Hadrián császárok idejéből származik. Bachust ábrázolja, igen finoman és szépen kidolgozva. Miután a geni muzeum segélyforrásai nagyon szerények, gyűjtés utján lón e szobrocška megvásárolva. E gyűjtésben az a nevezetes, hogy az csak néhány órányi időt vett igénybe s oly alárók is találkoznak, kik maguk 300 frankot adományoztak.

Kimutatás

a tordai kisegítő pénztár-egylet 1870. évi január havi forgalmáról.

Bevétel:

1869 dik évi maradék dec. hórl	737 frt 58 kr.
Rendes és rendkívüli betételek	5509 frt 96 "
Könyvdij	15 " "
Kamatokban	569 " 75 "
Bélyegdíjban	26 " 50 "
85 tagtól visszafizetett kölcsön	26235 " "
Összes bevétel:	33,093 " 79 "

Kiadás:

94 váltó mellett kölcsön	27,575 frt -- kr.
Összes kezelési kiadás	106 " 23 "
Bélyegre	26 " 50 "
Betét visszafizetés	2443 " 92 "
Pénztári maradék	2942 " 17 "
Összesen:	33,093 " 79 "
Wolff Gábor, igazgató.	Májai István, pénztárnok.
Szentpéteri Antal, könyvvezető.	

KÜLFÖLD.

Páris, febr. 19. A legfőbb törvényszék vádló kamarája elhatározá, hogy Bonaparte Péter herczeg ügye a legfőbb törvényszékhez utasíttassék,

Mint Párisból, jelentik, mult vasárnapra ünnepély volt a Tuileriákban bejelentve, — Albrecht főherczeg tiszteletére.

Mult hétfőn éjjel La Granjában zavargások ütöttek ki, — s zajos „éljen VII. Károly!“ kiáltások hallatszottak; — azonban a rend csakhamar helyreállított, — s a bírói hatóságok nyomozást eszközölnek ez ügyben.

A cortes-gyűlés 17-iki ülésében Rivero, egy kérdésre válaszulva kijelenté, hogy a kormánynak semmi tudomása sincs egy Spanyolország ellen tervezett állítólagos szövetéséről. Mindazáltal hozzátevé, hogy mulhatlanul szükséges, mielőbb határozott kormányformát szervezni, bármely ilyenü veszély elhárítása tekintetéből.

Lissabon, febr. 18. A carlista-mignel-féle főbizottmányok elágazásaitak egész a spanyol határokig kiterjesztik. Az igazgató helyei ismeretesek; spanyol és külföldi emissariusokat várnak, jelentékeny segélyeszközökkel.

Berlin, febr. 19. A birodalmi gyűlés első ülésében elfogadta a badeni igazságszolgáltatási törvényt és schleswig-holsteini katonák javára a nyugdíjazási törvényt is

Bern-ből hivatalosan megezőfölké azon közlést, mintha Oroszország Netsajeff kiadása iránt követelést intézett volna a schweizi kormányhoz.

A szövetésgtanács 16-án a külügyi hivatal fölhatalmazá, hogy Oroszországgal alkudozást kezdjen meg, kereskedelmi szerződés kötése végett.

A svéd országgyűlés 17-én egyhangulag elhatározá, hogy a Svéd- s Norvégország közti unio-törvény tárgyalása a legközelebbi országgyűlés összeüléseig halasztassék el.

Antivari, febr. 21. A nagyvezér rendelete folytán a hadsereg fele hajón Konstantinápolyba szállítatik. A rendes helyőrség marad vissza Hercegovinában és Albániában.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.
Febr. 24-n: 5% Metaliqus 100 frt 61.50.
5% Nemzeti kölcsön 100 frt 71.40. Kamat 61.50.
1860. Kölcsön 96.80. Bankrésztvény 725. Hitelintézetű részvény 200 frt 269.80. London 10 ft st. 100 frt. 23 1/4 kr 124.10. Ezüst 121.65. Cs. királyi arany 5.85.

Földterhermentesítési kötvények: Magyar 78.60. Temesi 77.50. Erdélyi 75.50. Horv.-Slavon 84.—.

Gabona ár Kolozvárt febr. 24-én 1870.

(Alsó a. mérő, középár.)
Tisztbúza 4 frt 26 kr. Elegybúza 3 frt 44 kr. Róz 2 frt 60 kr. Árpa — frt — kr. Zab 1 frt 70 kr. Török búza 1 frt 96 kr. Pityóka — frt 82 kr. Marhabús fontja belváros 20, külvárosban 20 kr.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

A közönség köréből. *)

Kolozvárt, febr. 18. 1870.

A „Kolozsvári Közlöny“ t. cz. szerkesztőjének.

Tisztelt Szerkesztő ur! A magas mivelt közvélemény iránt tartozó pietas s magam iránti kötelem készlet, Uram! önt felkérni soraimnak lapjában felvételére!

„Egész Belső-Szolnokvármegyében nem titok, hogy a lefolyt burokratiai rendszer tartama alatt curatorság alá tettem, s az időben az akkori törvényszék Széplak helységében 41,000 frtra p. p. becsült birtokrészem — 22,500 frton elárvereztettem, oly adósságrt, mit másnak kellett volna kifizetnie; tudva van az is, hogy: a fennirt összeven fejül széplaki és lágai — 8900 frnyi kárpótlásaimat s 6800 frtra p. p. menő felkelhetimet akkor, midőn fénylőnél kevesebb adósságom volt, deklárirt esalók hogyan csempézték ki a nélkül, hogy az árvaiszék személyem fenntartásáról bár némileg gondoskodott volna.

Ily viszonyok közt, azon időben activ részemként maradtok a Hunyad-vármegyében lévő jelenben is osztatlan apai birtoknak tisztán 1/3 része, mit már sok évvel ezelőtt testvér bátyám László kezelt és most is kezel; — ezen fejül, 1860-on innen minden még csak ezután verificált és liquidált jövedő kárpótlások Széplak és Lágáról, ugyszintén Hunyad-vármegyében: Felpestes és ehez tartozó apai részjzások harmada, kárpótlásokkal együtt u. m. Alsó, Felső-Nándor, Zsoszán, Erdőhát n. k. Runk, Csulpesz, Gaunosza, Muncsel sat. (kis, nagy-kökényesi proediumok) az apai részhez tartozó minden javak kaszálókkkal, bordézmakkal, valóban nagykiterjedést erdősegeivel, a legelőkért s apró sok malmoskáért évenként minden fennirt falvak s idegenség által fizetni szokott hasznobérekkel, a helységekben koresmárlási jogaival, 17 évi több ezer öl fa levágatással, méz-égetéssel, kárpótlásaival, hogy mily mostoha viszonyok közt és részemre mily kevés hasznót hajtottak, kiténik a László testvéremnél lévő, összesen mintegy 600 az-az hatszáz frtot tevő nyugtámból, mely öszveget 17 év lefolyása alatt egyszer is, máskor is öszvesen nekem kézbesített. — Ezek következtében holmi oroszlan-szerződéses intricus kezelése a legnagyobb nélkülözéseknek tett ki isolatl helyzetbe kelle magam tartanom, épen azoktól, kikhez szívem vonz, kertiltem a nemesebbeket, nehogy a rólam híresztelt rágalmak árnya csak némileg is hívőkre találjon, mindig várva, remélve, anyi éven át — hogy talán jön egyszer anyi pénz kezembe, mivel törvényszék utján ügyeim jobbra fordultát eszközölhettem volna.

Szomorú helyzetben, nélkülözve a legnemesebb élvezeteket, mindég csalódva, mi vala természetesebb, mint magamtartása által czáfolni meg a rágalmakat, s kiérdemelni a legnemesebbek jó véleményét, hogy így magam erőmen szabadulhassak e rossz helyzettől gondolám! — Minthogy már 14 éves koromban huszár főhadnagy voltam, s oskoláimat is a jogig végeztem, e mellett, azóta is tanulmányal foglalkozva, lélekben testben erővel s némileg képességgel is bírvá — folyamodtam a honvédelmi ministerhez és ministeriumhoz, ugy a v. főkormányshoz is, alkalmazásért akár katonai-akár polgári téren, de 3-ik éve már, hogy választ nem kaptam sehonnan.

Már pedig tizenegy frtal havonként nem si- lődhetem többé: elég sok ideig nélkülöztem mindent, a haza érdeke se tilt többé hivatal vállalni, azért mig az isteni gondviselés számomra utat jelölne, ime:

Nyiltan ajánlom fel szolgálatomat, akár katonai- akár a polgári élet terén, hivataloknál, — nemzetgazdasági testületeknél — vasut vagy más humanus társulatoknál, — állítom, miként esmeretekben sehol utolsó nem leszek s teendőimet fér-fiasan elvégzendem — addig is a humanitás minden bárkitől megbízásokat elfogadok, akár helyhez kötöttek légyenek azok akár nem. És most —

Ha kérdené valaki, miből tarthatam fel magamat hat éven át, megmondom.

Egy kötvény, mely emberi számítás szerént pusztulásonat látszék jósolni — Isten akaratából éltem megmentője lón!

Leveleket saját kezembe kérek adatni, mert példa van rá, hogy megvesztegetett gézenguzok szoktak idegen nevet használni, s aval visszaélni, Maradtam tisztelt Uraságodnak alázatos szolgálja Felpestesi és Viz-Szt-Györgyi Makray Kálmán.

*) Az e rovatban megjelenő cikkekért csak a sajtóhatósággal szemben vállal felelősséget a szerk.

HIVATALOS.

1161
51 sz.

(94)

(1-3)

Pályázat.

A Zsilvölgyi m. k. községháza hivatalnál, Hunyad megyében, egy újonnan rendszeresített ideiglenes orvosi állomás betöltendő, melyet a kincstár részéről 500 ft évi fizetés, e mellett a társaspénztár részéről évi 200 ft, és a Brassai bánya és kohóegylet részéről 360 ftnyi évi járuléka — összesen 1060 ft évi járandóság van egybekötve. Az utóbbi járulékaért a Brassai egyeletnél teendő szolgálatra nézve kölcsönös 6 havi felmondhatási időszak van kikötve.

Folyamodványok ezen állomásért kellő bizonyítványokkal felszerelve, és minősítvényi és szolgálati táblázat kíséretében, melyben a pályázóknak életkoruk, közszolgálatban töltött idejük, jártasságuk a magyar, német és román nyelvben, továbbá elméleti és gyakorlati orvosi ismereteik kimutatandók, illető előjárásuk után folyó évi márczius hó 31-ig alóli igazgatóságához felterjesztendők.

A pályázók között orvos - sebész tudorok és szülészek a kijelölésnél előnyben fognak részesülni.

A m. k. bányagazgatóságtól.
Kolozsvárt, 1870 február hó 16-án

(89)

(3-3)

Hirdetés.

A múlt év október elején a Balázsfalva és Gyula-Fejérvár közti úton, egy jó karban levő, szürkeposztó, fehér zsinoros férfi-bunda találtatott, a mely alóli rendőrigazgatóságnál van letéve, a honnan azt a tulajdonos 6 hét alatt átveheti.

Medgyes, február 8-kán, 1870.

Medgyes sz. kir. város rendőrigazgatósága.

Sz. 20. eln. 1870.

(90)

2-2

Hirdetmény.

A kolozsvári kir. urbéri törvényszéknél egy hivatali segédszolgai állás, mely 180 forint évi fizetéssel van rendszeresítve, betöltendő levén: pályázni kívánók szabályszerűleg felszerelt kérvényeiket alóli elnökséghez folyó év márczius hó 25-dikéig adják be.

A kolozsvári kir. urbéri törvényszék elnökségétől.

Kolozsvárt, február 20-án, 1870.

Halmágyi Sándor,
kir. urb. törvényszéki elnök.

NEM HIVATALOS.

(95)

26/2

(1-20)

Isten áldása Kohn-nál Bécsben!!

Váltóiroda, tőzsde- és sorsjáték-iroda.

Váltóiroda. Vásárlása- és eladása mindenféle állam- és üzletpapírnak, arany- és ezüstpénznek, tőkeelhelyezések ajánlása, szelvények beváltása és felvilágosítások.

Sorsjáték-iroda. Sorsjegyek és igérvények minden húzásra. 20-ad részletjegyek 1864-diki államsorsjegyekre 8 ft., hitelsorsjegyekre 10 ft.- egy ily részletjegy megvásárlása által a tulajdonos azonnal játszik egy húszad részére a részletjegyben pontosan körülrít és nálunk letéteményeztet: sorsjegyek, és e sorsjegy egy húszad részéig az ő tulajdona. Ily részletjegyeket a napi árfolyam szerént mindig visszaveszünk.

Sorsjegyek részletfizetésre. 1864 ki igérvények 3 ft.
Tőzsde-üzletek, mintegy 500 ft. letétemény lefizetése mellett minden egyes tőzsde zárásra, az az 5000 ft. pontosan és szigorún, alkuszok közbenjárása nélkül, egyenesen utalunk eszközölhetnek. Meghosszabítások a legolcsóbban. A nyereség azonnal és minden levonás nélkül kifizetetik. Programm ingyen. Irás- és szóbeli megkeresésre felvilágosítás.

Kohn József és Társa,
Pénzváltó, Bécs, Stadt, Schottengasse N. 6.

Nyavalyatörésben (Fallsucht) szenvedőket

levél általi úton gyógyít a nehezkór valódi orvosa Dr. Killisch
O. Berlinben, Mittelstrasse N. 6. Eddigél 100-nál több nyavalyatörést gyógyított meg.

(97)

26/2

(1-156)

(91)

(2-10)

Megérkeztek a valódi erfurti
friss vetemény-magvak

PLATZ és FIA udvari szállítóktól

CSIKY IMRE fűszerkereskedésébe Kolozsvártt.

Ugyanoda kerestetik egy jó háztól való 14-16 éves fiatal,

gyakornokul,

ki legalább 3 gymnásialis osztályt végzett.

(37)

26/2

(4-12)

Polczer Károly

cs. kir. kivál. szab. pénztárgyára és műlakatosságára ajánlja a cs. kir. politechnikai intézettől Bécsben, 1869 november 8-kán, 1615 sz. a. szakértőleg megvizsgált és jelesnek talált, a jelenkor igényeinek tökéletesen megfelelő, elegáns kiállítású

vas-, tűzellenes és betörés ellen biztos

pénz-, könyv- és okmány-szekrényeit,
szekrényeket, íróasztalokat, állványokat sat. valamint mindenféle műzárakat bámulatos olcsó árban.

Gyár:

Bécs, V. ker. Wienstrasse 65.

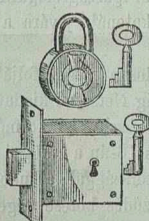
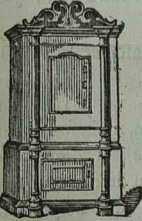
Főraktár:

Bécs, Stadt, Kärntnerring 3.

Fiók-raktárak:

Bel- és külföldön.

Árjegyzékek ingyen.

(19)

Alóli gyári áron árul valódi

(2-*)

rumburgi szövetekeket
(TISZTA LENVÁSZON)

jótállás mellett

3/4 széles, 53 bécsi rőfös vég, 21 ftről 52 ftrig. 26/2

3/4 " 53 " " 49 " 65

3/4 " 38 " " lepedőknek 54 " rőfe 1 ftr 50 kr.

ezen feljül figyelmeztet

12/8, 10/8, 9/8, 8/8, 7/8, 6/8, 5/8, 4/8 széles szoknyának és lepedőnek való Cal licot, továbbá, egy bécsi rőfnél szélesebb, finom szoknyának perkaill helyett különösen ajánlható Chiffon-raktárára, rőf száma 30 krtól 45 krig.

Teutsch J. B. Segesvárott.

Vidéki megrendelések postai utánvét mellett szokott pontossággal teljesítetnek.

Nyomatott sz. ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

(83)

Ezennel van szerencsém a tisztelt közönséggel tudatni, hogy pesti üzletem megtartása mellett (Lloydépület)

Leitner F. Nándor

ezég alatt,

Bécsben, Wallnerstrasse Nro 17, egy

Bank- és bizományi üzletet

(Bank- und Commissions-Geschäft)

nyitottam.

Hizelgek magamnak, miszerint sikerült több évi munkásságom által úgy itt, mint a pesti piacon, szigorú becsületes üzletfolytatás, a reám bizott megrendelések figyelmes és elmés teljesítése következtében, minden oldalról bizalmat gerjeszteni irányomban.

Elvállalok vásárlási és eladási megrendeléseket úgy az itteni tőzsdén, mint Pesten, Frankfurtban, Berlinben és Párisban. Általam vásárolt értéktárgyak nálam maradhatnak letéteményben s a folyó kamatláb szerint azokra kölcsön vehető.

Eddigi sikereim teljes érzetétől felbátorítva, meg vagyok győződve, hogy új üzletem számos megrendelés által méltó pártolásban részesülend, mert a rendelkezésemre álló tőkék következtében oly helyzetben vagyok, hogy t. cz. megbízóimnak a legszelesebb mérvű hitelt, a lehető legutányosb feltételek mellett, adhatok, s biztosítást nyujtok, miszerint törekedni fogok a t. cz. közönség bizalmát magamnak megnyerni.

Tisztelettel:

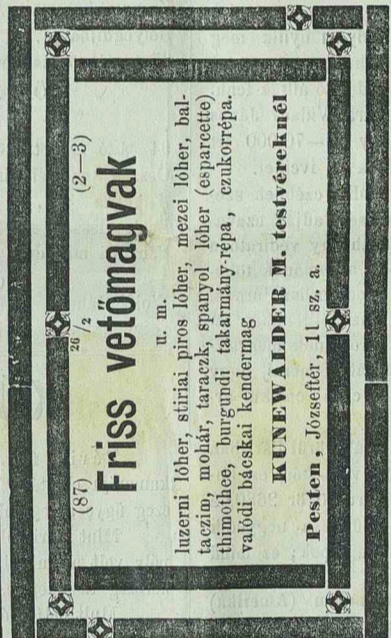
Leitner F. Nándor.

(96)

(1-3)

Eladó ház

Kolozsvártt hidelven a magyarutezában 4097. helyrajzi, s 299 házi számú épületes telek — szabad kézből — örökáron eladó. Értekezhetni iránta szóval Kolozsvártt volt szolgabíró Mészáros Józseffel, — vagy bérmentes levél által Hilibben — utolsó posta Kézdi-Vásárhely — Gal István tulajdonossal. —

(85)

(3-3)

Mérnök kerestetik: Udvarhelyszéken Küsmöd községében 400 négyszáz hold erdő felmérésére, és abból a volt földes ur igazságtétlen a közbirtokos és volt jobbágyi részek kiszakasztására. Értekezhetni Tartafalván, Pálfi Dénes úr udvarában gazdatiszt Sándor Zsigmond ural. Utolsó posta Székely-Keresztúr.

(92)

(2-3.)

Borsepröt

tésztaanyag sajtoltakár darabokba kiszárazott minőségben a legillendőbb árakban vásárol

Rózsa Lajos
vegyszeri termékek gyára
Pesten.

(76)

(5-*)

Gazdasági és kerti
veteménymagvak.

Lucerna francia.

" magyar.

Löhre Steier.

Burgundi répa.

Tarló répa.

Bükköny.

Fűmag, francia és angol.

Ákászfamag sat.

Mindennemű kerti vetemény magvak, s mint-

egy 300 féle legújabb virág-

magvak, legjobb minőségben

és jutányos áron.

Szentjánosi Ferencz,

Kolozsvártt.

Kolozsvártt Stein J. Pesten Mach és Stein könyvkereskedésében kapható:

Lakatos Sándor Tánckönyve

mindkét nembeli ifjuság számára. A szöveg közé nyomott ábrákkal.

Ara 1 ftr.

Füzértáncz jelvények
(Cotillion Ordok)

nagy választékban darabja 2 krtól 30 krig.

A szolgabírák és esküdtek kézi-könyve,

utmutató minden a szolgabírák és esküdtek által eszközendő törvénykezési s közigazgatási eljárásokban, iromány-példákkal a legújabb törvények, s az új polgári perrendtartás alapján, átdolgozta KASSAY ADOLF.

Ara 2 ftr 40 kr.

A „Magyar Polgár“

nagy naptára

1870-dik évre.

Szerkesztette K. PAPP MIKLÓS.

Teljes tisztí czimtár s a Királyhágón inneni vásárok pontos jegyzékével.

Ara 1 ftr o ért. Postán küldve 1 ftr. 5 kr., mely vagy készpénzben leküldendő, vagy posta utánvétel után megrendelendő.

Erdélyi képes nagyobb naptár

I-ső ÉVFOLYAM.

A vásárok pontos jegyzékével ellátva.

Ara 40 kr. o ért.

Erdélyi képes kis naptár

XI-dik ÉVFOLYAM.

A Királyhágón inneni vásárok betűrendes és hónaponkénti kiigazított jegyzékével. Ara 26 kr. o ért.

Gazdasági zseb-naptár
1870-re.

Szerkeszti KODOLÁNYI ANTAL. Ara 1 ftr 80 kr.

VICTORIA

biztosító-társaság Kolozsvártt.

Biztosítéki alap:

Forgalom:

Alaptőke	1.500,000 ftr — kr.	Bevétel 1868-ban:	1.041,596 f. 87
Tartaléktőke	25,449 " 80 "		
Díjtartalék	520,748 " 24 "	Osszes kárfizetés	468,139 f. —
Összesen:	2.046,198 " 04 "		

Tűzkárok ellen biztosítást nyújt, minden az épületekben elhelyezett ingóságokra ugymint:

a) lakházakban: butorakra, tükrök, képek, órák, szőnyegek, üveg- és porcellán neműk, függönyök, férfi- és női ruhák, ágy, asztal- és fehéreneműk, könyvek, konyha eszközök stb. stb. szóval minden névvel nevezendő, egy háztartáshoz szükséges kellékeket.

b) gazdasági épületekben: szekerek, ekék, szának, egyéb gazdasági eszközök és gépekre, ugy marhák, lovak, juhok, sertésekre stb.

c) kereskedésekben: a kereskedés minden ágához tartozó cikkekre;

d) műhelyekben: készletek, feldolgozandó anyagok, készmunkák, szerszámokra stb. (98) (1-*)

fennebbi cikkekre nézve a biztosítási díjak az illető épület fedél díjához arányban tetemesen leszállítottak, ugy hogy mindenki csekély áldozattal minden ingóságait biztosíthatja s különben is a felvétel minden tekintetben könnyítve van.

Ingóságok biztosítás alá fogadtnak más társaságnál biztosított, vagy éppen nem biztosított épületekben is.

A díjazási arány, ugy egyéb szűkségek iránt felvilágosítással szolgálnak, a vidéki ügynökségek és helyben Kolozsvártt

a „VICTORIA“ biztosító társaság vezérigynöksége

nagy piac gr. Kemény Sámuel-ház.

Mai számunkhoz felv. melléklet van satolva.